MIHAI DAVID

"CUM AM DEVENIT LEGIONAR"

În 1922, cînd studențimea română, copleșită în universități de numărul evreilor, a pornit lupta împotriva lor, eram în clasa a doua a școlii normale din Piatra-Neamț. Deși viața în internat era aproape claustrală, ecoul acestor lupte pătrundea și la noi. Le urmăream cu simpatie și admirație, mai ales că în județul Neamț era un grup de studenți foarte activi, în fruntea cărora se situa Mihai Bicleanu, student la medicină, ca și ajutoarele sale, frații Crețulescu. Aceștia mergeau prin sate și îi lămureau pe țărani asupra rostului acestor lupte. Din toamna lui 1924, acestui grup i se alăturase și fratele meu mai mare, Neculai, care devenise și el student medicinist. În 1923 se înființase Liga Apărării Naționale Creștine (L.A.N.C.), sub președinția profesorului A.C.Cuza, decanul Facultății de Drept de pe lîngă Universitatea din Iași. El era inspiratorul și conducătorul indiscutabil al acestei mișcări naționaliste, care, din Iași se întinsese în toate Universitățile din țară.

Guvernul liberal prin unealta sa, prefectul de poliție Manciu, a pornit o prigoană fără precedent împotriva studențimii ieșene, arestînd și supunînd la torturi indescriptibile pe conducătorii ei, în frunte cu studentul Corneliu Codreanu. Corneliu Codreanu l-a dat în judecată, dar Manciu,care a fost decorat în loc să fie pedepsit pentru barbariile sale, ajunsese să se creadă infailibil, și în plină ședință de judecată se repede să-l lovească. Acesta, în legitimă apărare, scoate revolverul și îl împușcă. Este arestat, dar toată studențimea din țară -și nu numai ea -este alături de el. Astfel, cu toate zvîrcolirile guvernului și urletele presei jidovești în frunte cu "Adevărul" și "Dimineața", Corneliu Codreanu este achitat de Curtea cu Juri din Turnu- Severin. Eliberat după un an de detenție, este purtat în triumf pînă la Iași. Chipul său care exprima nu numai tinerețe și frumusețe ci mai ales hotărîre și curaj, circula prin țară ca o icoană. Costumul național în care umbla tot timpul, îi venea ca o aură împărătească, dîndu-i un farmec ce te atrăgea fără voie. De aceea și eu, de cum i-am văzut fotografia, am și îmbrăcat costumul național deși eram încă pe băncile școlii. Toate evenimentele desfășurate cu începere de la 1922 creaseră în jurul cuziștilor un puternic curent de simpatie, așa cum au dovedit-o alegerile din 1926, cînd L.A.N.C. apătruns în Parlament pentru prima oară, cu zece deputați. Între aceștia a fost și unul Luca, din Bacău, ales în județul Neamț. Toți simpatizanții s-au bucurat,căci vedeau în aceasta un început promițător.

Dar în curînd, o mare nenorocire s-a abătut asupra acestei organizații. A.C.Cuza exclude din Ligă șapte din cei unsprezece deputați, printre care se aflau și trei dintre cei mai vechi și mai valoroși luptători naționaliști. Cei excluși au format o organizație aparte, Liga Statutară, și toate stăruințele și rugămințile lui Corneliu Codreanu, întors special de la studii din Franța, n-au izbutit să-i împace. Rezultatul s-a văzut imediat. La alegerile anticipate din 1927, nici una din cele două organizații n-au mai intrat în Parlament.

În acel an, 1927, absolvisem școala normală și fusesem numit învățător într-un sat din Cetatea Albă, iar în anul următor am fost detașat la Sibiu. În 1929/1930 îmi făcusem serviciul militar la școala militară de ofițeri în rezerva din Bacău. Datorită acestor împrejurări, frămîntările din mișcarea naționalistă nu le cunoșteam decît din relatările tendențioase ale presei. Totuși, simpatia pentru L.A.N.C. și profesorul Cuza nu se stinsese în sufletul meu, ci ardea înăbușit ca lava dintr-un vulcan, gata să izbucnească din moment în moment. Acel moment s-a ivit în luna mai a anului 1931. Diabolicul Rege Carol al II-lea, probabil pentru a-l compromite și mai mult decît era, adusese la putere pe profesorul Nicolae Iorga, numit pe vremuri "Apostolul Neamului". Dar pentru că partidul "apostolului" era ca și inexistent, s-a aranjat ca partidul liberal să-l ajute în alegeri.

Odată cu începutul anului școlar 1930/1931, ajunsesem în sfîrșit învățător în satul Ghindăoani din județul Neamț, unde mă născusem cu douăzecișitrei de ani mai înainte, iar cu mult înaintea mea, în 1845, se născuse filosoful Vasile Conta - cel care în Adunarea Constituantă din 1879 se opusese cu succes acordării de drepturi politice evreilor.

Dintr-un sentiment de mîndrie și patriotism local (eram doar consăteni), studiasem în iarna aceea opera filosofică a lui Vasile Conta și citisem și răscitisem celebrul său discurs, așa că atunci cînd au apărut în sat oratorii electorali eram "în formă". Adunarea s-a ținut în fața casei natale a filosofului, care era mai mult o ruină. A început să vorbească avocatul Pșepelinschi Leon. care fusese Prefectul județului în ultima guvernare liberală. În discursul său a început să aducă osanale partidului liberal, afirmînd că el a stabilit monarhia în România, că a încurajat comerțul și a dezvoltat industria, că a făcut împropietărirea țăranilor. Eu îl tot întrerupeam. Crezînd că sînt un flăcău din sat, căci prin costumul național cu care umblam îmbrăcat nu mă deosebeam de ceilalți, a strigat necăjit: "Văd acolo un tînăr care mă tot întrerupe. Dacă are ceva de spus, eu îl poftesc să vină aici, în fața tuturor, și să vorbească. Vom avea astfel o întrunire electorală ca în Anglia, unde adversarii vorbesc de la aceeași tribună". Eu, în contra așteptărilor sale, m-am și urcat pe jumătatea de prispă mai puțin ruinată și am început astfel: Mulțumesc domnului Pșepelinschi că-mi dă voie să vorbesc aici, în satul meu, dar eu cred că dumneavoastră, dragi consăteni, sînteți cei mai în drept să-mi dați voie. De aceea vă întreb: Îmi dați voie sau nu să vorbesc? - Vorbește, vorbește, domnule învățător! au strigat oamenii în cor. Erau foarte curioși să afle ce le voi spune, deoarece, pînă atunci, nu-mi exprimasem niciodată, către nimeni, ideile și sentimentele mele politice. După acea introducere, am combătut fiecare din afirmațiile domnului Pșepelinschi, arătînd că liberalii l-au detronat și alungat din țară pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza pentru că acesta, ca un adevărat părinte al țăranilor, ridicase biciul iobăgiei de pe spatele lor și le dăduse pămînt. În privința monarhiei, am arătat că, nu mai departe decît cu doi ani în urmă, nici nu era voie să se pomenească numele actualului rege, pe care ei îl alungaseră din țară. Că au încurajat comerțul și au dezvoltat industria? Dar cîți negustori români sînt în orașele țării? Ale cui sînt marile fabrici din țară? Pădurile din Munții Apuseni sînt ale lui Tischler Moor iar bieții moți plîng prin țară: "Munții noștri aur poartă/ Noi cerșim din poartă-n poartă". Acesta e binele pe care ni l-au făcut liberalii. Au vîndut toate bogățiile țării. Nu degeaba, în fiecare consiliu de administrație al marilor întreprinderi se afla cîte un membru al partidului liberal...

VA URMA

Recent, pe cîmpul de la Țebea s-a desfășurat o frumoasă manifestare culturală românească. Prin măiestria și trăirea lor interioară, interpreții au reușit cu succes să transpună în cîntec fiorul național românesc. Nu mai puțin frumoasă a fost și evoluția plină de sensibilitate a solistei Sava Negrean Brudașcu.

O mică nedumerire avem noi (și ar trebui să o aibă fiecare român adevărat); solista mai sus amintită cînta un cîntec din care extragem un fragment semnificativ: "Mulți au vrut să-l facă (pămîntul românesc, n.n.) pașalîc turcesc, provincie maghiară sau district nemțesc, dar ... apa trece, pietrele rămîn ..."

De parcă de jumătate de veac sîntem liberi ca păsările cerului. Comuniștii ruși, cumineții de ei, n-au vrut să ne facă mai nimica, numai că, din întîmplare, ne-au ocupat cu tancurile și ne-au transformat din Regat român național și unitar în republică popular - muncitorească sovietică ...

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

-II-

de Mihai DAVID

Am arătat apoi lupta pe care o duce A. C. Cuza și am încheiat cu o fabulă:

Vulpea a invitat la masă pe cocostîrc și a pus mîncarea pe o farfurie întinsă. Ea, cu limba ei cea lată a mîncat într-o clipă mîncarea din farfurie, iar bietul cocostîrc abia dacă a putut ciupi ceva cu ciocul lui cel lung. Așa e și cu binele pe care l-au făcut liberalii. S-au folosit de toate bogățiile țării, iar noi am pățit ca bietul cocostîrc. Povestea însă nu e gata. A doua zi cocostîrcul a invitat și el pe vulpe, dar a pus mîncarea într-un ulcior, și-a vîrît ciocul în el și a mîncat tot, iar vulpea se învîrtea ca turbată în jurul ulciorului și n-a putut să mănînce nimic. Am încheiat astfel: "Să facem și noi la fel ca cocostîrcul. Să punem astfel voturile încît să se învîrtă vulpea liberală cu limba scoasă în jurul urnelor și să nu poată găsi nici unul."

-Așa, așa vom face domnule învățător, au răspuns oamenii rîzînd cu poftă. În fața acestei situații, Pșepelinschi și ceata lui au luat-o repejor spre mașina cu care veniseră. Iar cînd să se urce în mașină, Gh. Stahi, un invalid din cătunul Valea Mare, s-a apropiat de ei spunîndu-le: "Ar trebui să vă tăiem gîtul cu cuțitul.", și a făcut un semn cu mîna la gîtul lui, cum ar trebui făcută această operație, ceea ce l-a făcut pe domnul Pșepelinschi să strige voinicește: "Dă-i drumul, șofer!"

A doua zi am fost chemat la revizoratul școlar și la judecătorul de instrucție. Dl. Pșepelinschi mă reclamase la aceste autorități că sărisem la el cu cuțitul. Auzind explicațiile mele, judecătorul de instrucție mi-a spus: "Tinere, tinere, cum te văd eu, ai să ai de suferit". I-am răspuns că știu aforismul-"Cine vrea să spună adevărul să se pregătească de suferință" și am adăugat cu mîndrie că sînt pregătit.

Reclama domnului Pșepelinschi, cît și povestirea celor întîmplate la Ghindăoani atît de el cît și de persoanele care îl însoțiseră, m-au făcut deodată cunoscut în tot județul. Aceasta a fost singurul efect, că de speriat nu m-am speriat deloc, ba dimpotrivă. Chiar în ajunul alegerilor am ținut la Piatra Neamț o conferință despre filozoful Vasile Conta, iar a doua zi am fost delegatul L.A.N.C. la secția de votare din Bălțătești.

Nu mult după alegerile generale, s-a ivit o vacanță parlamentară în județul Neamț. Mihail Manoilescu, ce fusese capul listei guvernamentale, fusese numit guvernatorul Băncii Naționale. Pentru că lista guvernului fusese aleasă în întregime, pentru postul rămas vacant, s-au fixat alegeri parțiale. Și-au depus candidatura toate partidele politice, de la liberali pînă la comuniști (Blocul muncitoresc țărănesc). Și-a depus candidatura și Corneliu Codreanu, șeful Gărzii de Fier, organizație naționalistă despre care nu știam aproape nimic. Pe Corneliu Codreanu nu-l văzusem niciodată, decît în fotografii. Abia acum am avut prilejul să-l văd la o întrunire ce avea loc în sala teatrului din Buhuși, în care a vorbit și el și tatăl său, Ion Zelea Codreanu, vechi luptător naționalist, ce fusese exclus din L.A.N.C. de către profesorul A. C. Cuza. Nu se sfîrșise adunarea și hotărîrea mea era luată. Îl voi vota pe el, pe Corneliu Codreanu, de dragul căruia îmbrăcasem și eu costumul național.

Într-o seară, pe la începutul lunii august, îmi bat în poartă trei tineri, cam de vîrsta mea. Se prezintă pe rînd: Rățoi, Pintilie, Stoenescu. Îmi spun că sînt legionari, că i-a trimis Căpitanul care vorbise cu Bicleanu și obținuse sprijinul său. I-am primit cu bucurie și pînă după miezul nopții am stat de vorbă despre Legiune și Căpitan și am auzit pentru prima dată cîntecele legionare cunoscute pînă atunci. Le-am cîntat cu toată însuflețirea și s-au înrădăcinat atît de puternic în sufletul meu, încît și astăzi pot să cînt fără greșeală imnul Legiunii, auzit atunci:

"Ștefan Vodă al Moldovei
Fost-a pe la noi prin munți
Și-a găsit în codrii noștri
Șoimi viteji, războinici mulți.
Tot așa, tu, Căpitane.

Ureă pe-ale Putnei văi
Și-ți vom da batalioane
De legionari flăcăi.

Știm că tu, de multă vreme,
Aprig lupți, ca un erou,
Să scapi țara, care geme,
Și să-i dai un suflet nou.
Să ne scapi pe noi, țăranii,
Care suferim din greu,
Căci tîlharii și jidanii
Ne tot sug mereu, mereu.

Tudor a Vrîncioaia este
Numele ce-l purtăm noi,
Căci străbuna din poveste
Ne-a dat sînge de eroi.
Acest sînge, pentru tine
Gata suntem să-l vărsăm
Căci măreața clipă vine
Țara să ne-o apărăm.

Tu, Codrene, ești nădejdea
Ce ne-a dat-o Cel din Cer
Tu ne spulberi desnădejdea
Tu și Garda ta de Fier.
Ia ,cum știi, în mînă cnutul
Și românii nu mai pier,
Căci vor sta mereu sub scutul
Mîndrei noastre Gărzi de Fier.

A doua zi am și trecut la acțiune. Împreună cu cei trei tineri, am afișat în tot satul manifeste cu chipul Căpitanului , îndemnînd pe oamenii pe care-i întîlneam să voteze gardul de fier, semnul Gărzii de Fier. În ziua următoare, cei trei tineri au plecat în altă parte. Tot județul era împînzit cu legionari veniți din Vrancea, Tecuci și Galați. Ziua, cîntînd cîntece legionare, îi ajutau pe țărani la lucru, pe cîmp, iar aceștia le dădeau de mîncare și-i găzduiau. Astfel luau cunoștință de rostul și lupta Legiunii.

Nici celelalte partide nu stăteau cu mîinile în sîn. Toate își concentraseră fruntașii de seamă, de la centru. Dar aceștia nu munceau la cîmp și nu cîntau. Alergau pe șosele, în goana automobilelor și aruncau manifeste și nu puteau să ia contact cu țăranii decît duminica.

În ziua alegerilor, am fost delegatul Legiunii la secția de votare din Bălțătești, ; avînd în interiorul secției de votare ca asistent-observator pe țăranul C. Astanei din Valea Seacă, cu toată ziua m-am luptat cu puhoiul adversarilor, combătîndu-i cu înverșunare cu argumente cunoscute, presărate cu proverbe, fabule și glume.

Rezultatul a fost mai mult decît satisfăcător. Garda de Fier a obținut cel mai mare număr de voturi. La fel și la celelalte secții de votare din județ. Astfel, Căpitanul a fost ales deputat de Neamț, fiind primul și deocamdată singurul deputat legionar în Parlament. Acest neașteptat succes al Legiunii a stîrnit o adevărată furtună în toată presa. Majoritatea ziarelor din Sărîndar, în frunte cu "Adevărul cu minciuni" și "Dimineața cu perciuni", cum le numea A. C. Cuza, nu știau ce să mai inventeze spre a-l ponegri. Lor li s-a alăturat și Pamfil Șeicaru, directorul ziarului "Curentul", care îl acuza pe Căpitan de demagogie, spunînd că purta cu el la întruniri un medic muribund care striga: "Fraților, votați-l pe Corneliu Codreanu". Auzise că doctorul Mihai Bicleanu îndemnase pe cuziști să-l voteze pe Căpitan, dar el, bietul, era atît de bolnav că nu se putea ridica din pat, d-apoi să meargă la întruniri și să strige! Dar Ion Dumitrescu, primul său redactor, a scris tot în "Curentul" un foarte frumos articol intitulat "Biruința de la Neamț". Într-adevăr, era biruință.

Pe Căpitan nu l-am cunoscut personal decît toamna, tîrziu, cînd venise la înmormîntarea lui Mihai Bicleanu, care se stinsese în casa părinților săi, din satul Boiștea, de lîngă Tg. Neamț. El însă știa totul despre mine. Fusese informat de șeful Ocolului Silvic Văratec, Ion Crăciun, care îi era cumnat, și de doi frați ai soției sale, care, aflîndu-se în vilegiatură la Văratec, asistaseră ca simpli spectatori la polemicile mele cu diferiții adversari.

De atunci, legăturile noastre au fost tot mai strînse. În curînd mi-a trimis o sumă de bani ca să-i dau unui locuitor din Valea Seacă, ce-i ceruse ajutor, că-i arsese casa. Mai tîrziu mi-a trimis alți bani, să-i cumpăr un suman de Ghindăoani.

La începutul ei, Legiunea avea ca organ publicistic revista "Pămîntul Strămoșesc", ce apărea la Orăștie, prin grija și jertfa materială a părintelui protopop Ion Moța. Din cauza greutăților materiale își încetase apariția. Pentru unitatea și activizarea organizației, era absolut necesară o publicație legionară. Căpitanul voia să cumpere o tipografie pe care să o instaleze în clădirea Căminului Cultural Creștin din Iași ridicat cu palmele lor de legionarii ieșeni. Tipografia costă însă bani mulți și dacă legionarii erau plini de avînt, erau săraci lipiți pămîntului. Căpitanul a lansat atunci ideea formării unui Comitet de o mie, din care puteau face parte legionarii care puteau subscrie cîte 50 lei pe lună, timp de un an. Am trimis imediat toată suma și tot așa am primit și carnetul de membru al acestui Comitet, și insigna Crucea Albă. Deși legionarii erau săraci, în majoritate studenți care nu întotdeauna aveau cu ce-și amăgi foamea, cu ajutorul acestui Comitet, tipografia a fost cumpărată, asigurîndu-se astfel apariția ziarului "Legionarii".

În acel timp, în cîteva sate de peste Bistrița, din județul Neamț, autoritățile bătuseră pe cîțiva țărani care țineau stilul vechi. În "Legionarii", Ion Banea a scris un articol în care condamna barbaria autorităților, arătînd că legile țării garantează libertatea credinței, așa încît nimeni nu poate fi pedepsit pentru credința lui.

Citind acest articol, m-a impresionat neplăcut invocarea libertății de credință, mai ales că nu spunea nimic despre greșeala stiliștilor care prin acțiunea lor știrbeau unitatea Bisericii și a Neamului. De aceea am scris Căpitanului: "Eu credeam că legiunea își are rădăcinile adînc înfipte în religia noastră creștină și acum văd că Banea spune că fiecare poate să creadă ce vrea." Totodată am trimis și un articol asupra acestei probleme, în care condamnam brutalitățile autorităților și arătam că persecuțiile sînt cea mai proastă metodă de combatere a credințelor religioase, căci transformă victimele în eroi și prin aceasta întăresc credința celor persecutați. Dam ca exemplu măcelărirea hughenoților în celebra noapte a Sfîntului Bartolomeu și războaiele religioase care au însîngerat Europa. Deplîngeam suferințele celor maltratați și îi îndemnam să nu se lase înșelați de răuvoitori care caută să spargă unitatea neamului și a credinței strămoșești. Dacă am fi constatat că prin schimbarea calendarului s-ar fi adus vreo știrbire credinței noastre, noi, legionarii, n-am fi protestat? Le făgăduiam că atunci cînd vom putea, vom veni între ei să stăm de vorbă și să-i lămurim.

Căpitanul mi-a răspuns îndată că libertatea de credință este din punct de vedere juridic, dar cine este legionar, trebuie să fie în primul rînd creștin. Îmi comunica apoi că a trimis articolul meu spre a fi publicat și în intervenția sa în Parlament a citat întocmai ideile mele asupra efectului pe care îl au persecuțiile.

Astfel, încet-încet, pătrundeam tot mai adînc în rîndurile Legiunii. Prin februarie 1932, se declară o nouă vacanță parlamentară în județul Tutova. Garda de Fier depune candidatura profesorului Ion Codreanu. Era o iarnă cumplită, cu viscole și geruri mari. Căpitanul mi-a scris cîteva rînduri rugîndu-mă că, dacă am colegi cunoscuți pe acolo, să le scriu și să-i îndemn să voteze Garda de Fier. Colegi

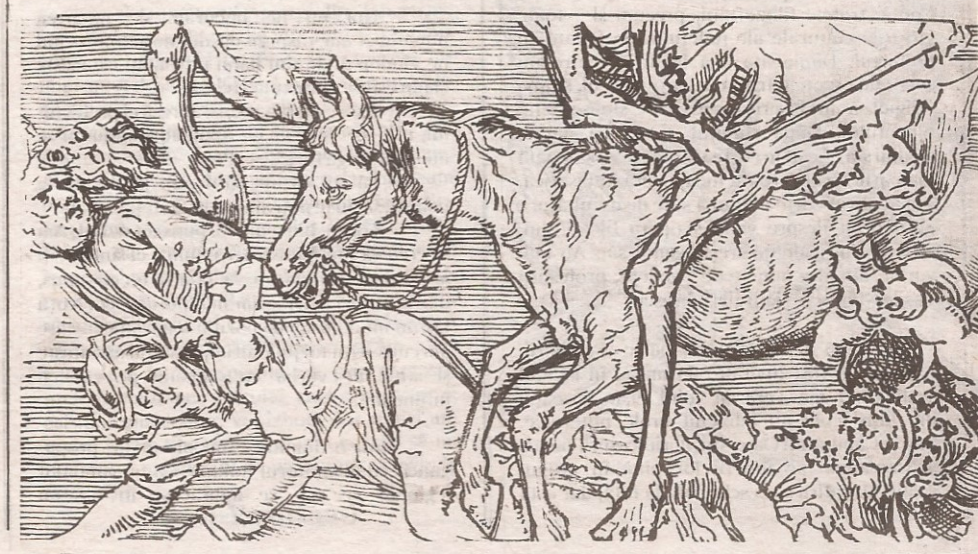

n-aveam, dar l-am convins pe fierarul Gh.Ungureanu din Tg. Neamț, care pe vremea aceea era văduv și fără copii, să plece la Bîrlad. Era un bărbat voinic, dar cu sufletul blînd și bun ca pîinea caldă. A intrat în echipa lui Neculai Totu și printre altele, au atacat postul de jandarmi din satul Băcani, unde se aflau arestați cîțiva țărani care împrăștiaseră manifeste legionare. Din București, au plecat pe jos cîteva echipe de legionari. Cu toată teroarea dezlănțuită cu o furie oarbă, și de data aceasta Legiunea a învins toate partidele politice.

Era un mare succes moral și, într-o măsură mai modestă, și unul financiar, căci diurnele deputaților legionari nu intrau în buzunarele lor, ci în casieria organizației. Se putea astfel mări numărul publicațiilor și al manifestelor și se puteau face deplasări prin țară în vederea organizării. Din păcate, peste cîteva luni, guvernul condus de N.Iorga, care nu plătise salariile funcționarilor cu lunile și adusese țara în pragul revoluției, fusese înlăturat și înlocuit cu un guvern național-țărănist sub conducerea lui Vaida-Voievod. În aceste împrejurări, bruma de fonduri rămase după achitarea datoriilor, a fost cheltuită cu depunerea listelor.

La Neamț, pe lista "Gărzii de Fier" candidau în ordinea ce urmează: Corneliu Codreanu, Nuțu Eșanu, colonelul Neculce și învățătorul N. Rafailă de la Tg. Neamț. Nuțu Eșanu era un industriaș și negustor forestier din Piatra Neamț. Se cunoștea cu Căpitanul din vremea studenției și la alegerile parțiale din august 1931 îi dăduse un mare sprijin material. Colonelul Neculce era originar din satul Negrești de lîngă Piatra Neamț și era un agitator înnăscut. Cu cîțiva ani mai înainte condusese greva muncitorilor de la fabrica de postav din Buhuși, iar recent se remarcase prin agitația pe care o dusese în județul Suceava împotrivă datoriilor agricole. Acolo candida în fruntea listei. Învățătorul I.Rafailă, era absolvent al secției pedagogice a Universității din București și, ca atare, era socotit învățător de frunte. Nici unul nu era legionar, ci doar simpatizanți.

În aprilie 1932, cînd se împlineau 50 de ani de la moartea filozofului Vasile Conta, am organizat în Ghindăoani o serbare comemorativă la care a participat și colonelul Chiriac Conta, fratele filozofului, precum și toate vîrfurile culturale ale județului, în frunte cu prefectul. Dimineața, s-a făcut de către un sobor de preoți în frunte cu protoiereul, slujba religioasă în biserica în care slujise tatăl filozofului. După sfîrșitul ei, slujba parastasului s-a oficiat în curtea bisericii, că să poată lua parte și cei care nu încăpuseră în biserică. Tot acolo în curte în fața a sute de ascultători, am vorbit despre viața și opera filozofului, scoțînd în evidență creștinismul său. Au mai vorbit, din alte puncte de vedere, profesorii Vasile Ghițescu și Virgil Dobrescu.

După această primă parte a serbării, oaspeții au fost invitați la masă, în localul școlii. Cînd masa era în toiul ei, în șoseaua din fața școlii au izbucnit urale puternice. Sosise Căpitanul! Oamenii îl ridicaseră pe sus și l-au adus pe umerii lor pînă în pragul școlii. Musafirii s-au schimbat la față, dar asta nu m-a împiedecat să-l prezint fiecăruia în parte. Spre sfîrșitul mesei, am lansat o listă cu subscripție pentru construirea unui local de școală care să poarte cu cinste numele filozofului, căci localul de față era cu totul neîncăpător pentru marele număr de copii din sat. Au subscris cu toții cîte ceva, dar numai Căpitanul a depus suma subscrisă.

Comemorarea lui Conta la Ghindăoani a fost și un fel de test al popularității de care se bucura Căpitanul în județul Neamț. Cu puțin timp înaintea programului artistic, au răsunat din nou urale. Erau legionarii din Buhuși. Alt motiv de supărare pentru oficialități, care, cu începere de a doua zi, m-au acuzat că am transformat comemorarea lui Conta într-o întrunire legionară.

Cu acest prilej, l-am cunoscut pe Nuțu Eșanu. Venise împreună cu Căpitanul și două surori de ale lui. Era un tînăr cam tomnatec, încă necăsătorit. În timpul campaniei electorale l-am cunoscut și mai bine. Era în stare să cheltuiască oricît, dar n-ar fi scos o vorbă în întrunirile publice. De fapt, o singură dată a mers în propagandă prin județ, dar de vorbit n-a vorbit. Această treabă au făcut-o ceilalți din mașină: Totu, colonelul Neculce și eu. După plecarea lui Totu și a colonelului, am rămas numai cu Rafailă, dar în curînd aveam să rămîn și fără el.

Într-o zi, cum treceam pe o stradă din Piatra Neamț, văd că se oprește în dreptul meu o mașină și din ea coboară prefectul județului și mă roagă să merg cu el să stau puțin de vorbă cu dl. Măcărescu (șeful partidului țărănist, venit atunci la putere). L-am găsit lîngă clădirile ce se ridicau pentru piața orașului. Începuse să înșire tot ce făcuse pentru binele orașului, adăugînd că locul meu este alături de el și de partidul național-țărănist. I-am răspuns că eu mi-am ales deja locul și am început să-i arăt părțile negative ale activității sale, cum era asfaltarea străzii Ștefan cel Mare, care costase multe milioane și după doi ani era numai gropi. I-am arătat apoi chiar clădirile ce se făceau atunci în fața noastră, cu cărămizile puse pe muchie -nu pe latul lor- și l-am întrebat dacă nu crede că se vor dărîma.

-Atunci vor muri cîțiva jidani și vă veți bucura.

-Noi nu ne bucurăm de moartea nimănui, i-am răspuns eu, dar ne mîhnim cînd ne gîndim unde sînt banii prevăzuți ca aceste clădiri să se facă cum trebuie.

-Asta e un fanatic, se adresă el prefectului, n-ai ce face cu el. Apoi, adresîndu-mi-se mie, îmi strigă furios:

-Să știi că am să-ți pun jandarmii la poartă, să nu te poți mișca în județ.

-Foarte bine, am răspuns cu rîzînd. Am să cred că sînt ministru, că numai ei sînt păziți așa de bine. Jandarmi la poartă nu mi-a pus, dar întruniri mari n-am mai putut face. Nuțu Eșanu mi-a pus la dispoziție o mașină cu care am cutreierat tot județul împrăștiind manifeste și stînd de vorbă cu oamenii pe care îi întîlneam..

Într-o duminică am plecat în propagandă cu învățătorul Rafailă. Ca un candidat legionar ce era, se îmbrăcase în costum național, dar pe cap avea o pălărie tare de paie, care strica tot farmecul costumului. Era foarte vesel și bine dispus, căci îl luasem cu mașina de acasă. Din Humulești ne-am îndreptat spre Vînători. Cînd să intrăm în sat, ne întîlnim cu Măcărescu, care tocmai ieșea. În fața primăriei era o mulțime de lume care abia ascultase pe oratorii guvernamentali. Văzînd atîta lume m-am bucurat, căci aveam cui vorbi. Am coborît vesel din mașină, i-am salutat pe oameni cu "Bine v-am găsit" și am început să vorbesc. Cînd devenisem mai înflăcărat, din mulțime ieșe un țăran voinic, îmi pune mîinile în piept și începe să mă zguduie și să mă înjure. Nu m-am speriat deloc, ci l-am prins și eu de gulerul bondiței, strigînd: "Iată libertatea cu care se laudă țărăniștii. Vorbe goale, minciuni, ca tot ce spun."

Cum minciuni, mă? Haide în primărie să-ți arăt eu cîte a făcut partidul nostru!

Merg cu plăcere, și poftiți și dumneavoastră, oameni buni, să vă convingeți că nu spun minciuni.

Național-țărăniștii făcuseră un tablou fotografic cu ceea ce realizaseră în județ. În el figura și clădirea unei școli ce ar fi ridicat-o în Crăcăoani. Se ridicase într-adevăr, dar în Cracăul Negru, nu în Crăcăoani, cum scria în tablou. Cînd am intrat în primărie, îl întreb pe cruntul meu adversar:

Domnule Foșălău, (aflasem că așa îl cheamă) ai fost vreodată în anul acesta la Piatra?

Am fost, și ce dacă am fost? Nu-mi dai tu voie?

Dacă ai fost, te rog să-mi spui cinstit, ca și cum ai avea în mînă Sfînta Cruce, ai văzut dumneata în Crăcăoani școala aceasta care este pozată aci?

-Nu, nu este, au răspuns repede cîțiva oameni. E tot școala veche.

Foșălău n-a mai zis nimic, așa că am ieșit învingător din primărie, ca Daniel din groapa cu lei. Ajungînd la poartă, unde mai era încă multă lume, am strigat să nu se potrivească la minciuni și să voteze "gardul de fier". Am împărțit cîteva manifeste, apoi ne-am urcat în mașină. Aici l-am găsit pe Rafailă, candidatul. Se ghemuise într-un colț, cu pălăria cea tare trasă bine pe ochi, și nu zicea nimic. Pînă la Humulești n-a scos o vorbă. Abia acolo i s-a dezlegat puțin și mă ruga să opresc mașina ca să se dea jos, refuzînd să-l duc acasă cu mașina. de atunci n-a mai avut nici o legătură cu Legiunea.

În aceste alegeri, la Neamț am **obținut un loc, iar pe țară-cinci. Căpitanul, care fusese ales și la Putna (Vrancea), a optat pentru locul de acolo, lăsînd locul de la Neamț lui Nuțu Eșanu. Era o recompensă pentru ajutorul dat la alegerea sa din vara trecută. Lucru frumos din partea Căpitanului, dar din al lui Nuțu Eșanu, nu. După alegeri a devenit de negăsit. I-am trimis atunci prin poștă textul a două interpelări pe care aș fi dorit să le rostească în Parlament, atît pentru stringenta lor actualitate, cît și pentru a se re-**

marca el însuși. Deși nu avea altceva de făcut decît să le citească, nici atît n-a catadicsit. Totuși a făcut și ceva bun. le-a dat lui Stelescu, rugîndu-l să vorbească el, ceea ce dînsul a primit cu bucurie, căci astfel făcea dovada că e la curent cu nevoile țărănimii.

Imediat după alegeri, guvernul național-țărănist de sub conducerea lui Alexandru Vaida-Voievod, în unire cu presa evreiască, a început o furibundă campanie de defăimare a Gărzii de Fier, născocind tot felul de minciuni. Astfel, ziarul "Patria", oficiosul național-țărăniștilor din Cluj, a mers pînă acolo încît să scrie că Garda de Fier e subvenționată de țiganii nomazi! Concomitent cu ploaia de calomnii, s-a trecut la acte de violență. Congresul organizației din județul Neamț a fost oprit cu forța. Un batalion de jandarmi a barat toate șoselele ce mergeau spre Piatra Neamț, așa că în oraș n-au putut pătrunde decît cei ce veneau cu trenul.

În Transilvania, teroarea era și mai mare. La o adunare proiectată a se ține la Alba-Iulia, bătrînul luptător naționalist Ion Zelea Codreanu, la trecerea peste podul de pe Mureș, este lovit cu patul armei și arestat, deși ca deputat avea imunitate parlamentară. La Izbuc, în județul Bihor, un grup de legionari ce venise să instaleze o tabără de muncă pentru ridicarea unei biserici, a fost bătut și alungat de către autorități, care au mințit țăranii, spunînd că cei veniți acolo făceau parte din "Gărzile negre" ungurești. Totodată, asupra tuturor legionarilor s-a dezlănțuit o ploaie de șicane, persecuții și amenințări. Eu, cel puțin, am avut trei anchete în această perioadă, cu amenințarea că voi fi scos din învățămînt.

Cu toate acestea, Mișcarea legionară înainta mereu. Mereu se adunau sub steagurile sale adevărați români. În timpul alegerilor din acel an, am văzut în "Calendarul" chipul Căpitanului desenat în linii sobre, cu următorul text dedesubt: "E singurul în care credem și în care ne recunoaștem." În alt mare ziar din capitală, "Cuvîntul", profesorul de filozofie de la Universitatea din București, Nae Ionescu, scria cu tot mai multă căldură despre Legiune și Căpitan. Tot acum apare revista "Axa", sub conducerea lui Mihail Polihroniade.

Încununarea tuturor acestor realizări a fost tabăra de muncă deschisă de Căpitan chiar în capitală, la Bucureștii Noi, pentru ridicarea "Casei legionarilor răniți", numită mai tîrziu "Casa Verde".

În județul Neamț însă, lucrurile nu mergeau tocmai bine. Nuțu Ășanu nu se interesa deloc de mersul Legiunii. Căpitanul, în urma biruinței de la Neamț, își asumase conducerea acestei organizații, dar nu se putea ocupa direct. Văzînd nepăsarea lui Ășanu, Căpitanul m-a chemat la București și mi-a încredințat mie conducerea organizației din județul Neamț. Dar ce mare lucru puteam face eu, un tînăr învățător de la țară, țintuit pe loc de profesiunea mea și neavînd nici un mijloc de a mă mișca în județ. Făceam și eu cît puteam, "per pedes apostolorum". Mai mult făceau adversarii noștri, care mă atacau mereu, de ajunsese lumea să creadă că cine știe ce om grozav sînt.

Din primăvara anului 1933, am căpătat un prețios ajutor din partea lui Ion Herghelegiu, din Piatra Neamț. Activase și în timpul alegerilor parțiale din august 1931, dar nu avusesem prilejul să-l cunosc. Între timp își făcuse serviciul militar, căci, terminîndu-și studiile, nu-l mai putea amîna. Originar din satul Cut de lîngă Piatra Neamț, acum se stabilise în acest oraș. Avea o căsuță pe strada Căpitan Borcea, în apropierea gării. Era căsătorit din vremea studenției și avea trei copii. Era un mare admirator al lui Pârvan, deși studiase Dreptul. Pe masa lui de lucru trona ca o Evanghelie "Getica", legată în piele. Probabil că tot din admirație pentru Pârvan, copilul lui cel mai mic se numea Dăcuț. Deși pe vremea aceea barba nu era la modă, el purta una respectabilă. Era o fire aprigă, de adevărat luptător, dar mie mi se părea prea înclinat spre fanfaronadă și ori de cîte ori aveam prilejul, îi atrăgeam atenția asupra acestui defect.

Camarila din jurul regelui, în frunte cu Elena Lupescu, țiitoarea lui, care învîrtea tot felul de afaceri murdare, era de-a dreptul îngrozită de avîntul pe care îl luase Mișcarea Legionară, care susținea cu tărie pedeapsa cu moartea pentru cei ce jefuiau bogățiile țării, cu atîta nerușinare. De aceea, cu sprijinul finanței internaționale, a hotărît desființarea Gărzii de Fier și a adus la putere un guvern liberal în frunte cu I. Gh. Duca, care a acceptat această misiune. A început prin încercarea de a împiedica pe legionari să-și depună candidaturile, dar n-a reușit, deși dezlănțuise o teroare necunoscută pînă atunci. În timpul campaniei, trei legionari fuseseră împușcați.

La Neamț nu ni s-au făcut greutăți la depunerea listei de candidați. Ea cuprindea următoarele persoane: profesorul universitar Nichifor Crainic, învățătorul Mihai David din Ghindăoani, preotul Vasile Danielescu din Fărcașa, și muncitorul Apetrei din Zănești, ce lucra la fabrica de postav din Buhuși. Organizația nu avea nici un ban. Eu făcusem un împrumut de 30.000 lei, la Casa Corpului Didactic din București, cu gîndul de a-mi face casa, căci locuiam la un loc cu părinții. Am destinat acești bani campaniei electorale. Aveam nevoie de manifeste, dar n-aveam unde le tipări. Toate tipografiile din Piatra Neamț erau evreiești. M-am dus la Mânăstirea Neamț, dar starețul Nicodim Munteanu, care în curînd avea să ajungă Mitropolit al Moldovei, iar mai tîrziu Patriarh al României, s-a scuzat spunîndu-mi că tipografia mânăstirii era numai pentru cărți bisericești. Am alergat atunci la Iași, sperînd că prin cunoștințele fratelui meu Neculai, care era doctor și asistent universitar, voi izbuti, dar și aici am eșuat. Nici o tipografie n-a avut curajul să-mi tipărească manifestul. M-am hotărît să merg la București.

(-Va urma-)

SERIAL

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- III -

de Mihai David - Ghindăoani

Fiind sigur că sînt urmărit de poliţie, pentru a o înşela, mi-am lăsat la fratele meu costumul naţional în care mă îmbrăcam în mod obişnuit şi m-am îmbrăcat cu haine orăşeneşti de-ale fratelui meu. Eram sigur că astfel nu mă va cunoaşte nimeni, dar cînd am ajuns lîngă Focşani, văd că se îndreaptă spre mine o tînără şi, foarte veselă, mă întreabă ce mai este pe la Ghindăoani şi unde merg! Mi-am dat seama atunci că mă deghizasem degeaba. La Bucureşti l-am găsit pe Căpitan la sediu, care era atunci în parcul Ferdinand. Era împreună cu Dragoş Protopopescu, Mihail Polihroniade şi alţi tineri. I-am raportat despre situaţia de la Neamţ. Nici aici nu era mai bună. Se ştia sigur că I. Gh. Duca îşi luase angajamentul să dizolve Garda de Fier, dar nu se credea că va avea curajul s-o facă. Cînd discutam, a sunat telefonul. Era Nae Ionescu. Căpitanul l-a întrebat ce mai ştie. El i-a răspuns că nimic sigur şi îndată ce va afla ceva,îi va comunica.

M-am întors de la Bucureşti cu un pachet de manifeste şi l-am rugat pe Herghelegiu să angajeze o maşină, ca a doua zi să plecăm în judeţ să împrăştiem măcar manifeste, dacă întruniri nu vom putea ţine. În zorii zilei, camera de hotel în care dormeam a fost invadată de un grup de poliţişti în frunte cu şeful siguranţei şi, foarte politicoşi de altfel, m-au condus la sediul poliţiei, într-o cameră mare de la etaj. Herghelegiu era deja acolo cînd am ajuns. Au sosit îndată şi legionari mai de seamă din Tg. Neamţ şi Buhuşi. Pe la amiază a apărut şi Părintele Danielescu de la Fărcaşa. Era foarte speriat şi descurajat, dar cînd a dat cu ochii de noi şi-a revenit şi a început să-i "binecuvînteze" pe liberali cu expresii nu tocmai bisericeşti. Herghelegiu, care se apropiase încetişor de un geam, l-a deschis deodată şi a strigat din toate puterile: "Ajutor, ne-au arestat bandiţii!" Au fost postaţi poliţişti şi la geamuri.

Spre seară, cei de la ţară au fost despărţiţi de cei de la oraş. De primii răspundea jandarmeria, de orăşeni poliţia. Datorită acestor măsuri, eu şi părintele Danielescu am fost duşi într-o cameră la parter, unde se aranjaseră două paturi şi o masă. La ora cinei, tocmai cînd stăteam la masă, apare comisarul Dandescu şi scoate de sub o haină o sticlă de vin, şoptindu-ne de la cine este. De la cine era n-am înţeles, dar era foarte bun. Herghelegiu şi cu Macovei de la Buhuşi, declaraseră greva foamei şi fuseseră duşi la spital, sub pază severă, se înţelege. Şi la uşa noastră era un poliţist afară, la geam, un jandarm cu puşca pe umăr. Cu toate acestea, aveam voie să primim vizite. Ne aveau în mare dragoste reprezentanţii opoziţiei care îi înjurau pe liberali pentru ticăloşia lor şi mă rugau să-i îndemn pe legionari să-i voteze pe ei.

Pe noi însă ne interesa, mai mult decît toate, soarta Căpitanului. Mereu îi întrebam pe cei ce ne vizitau, dar nimeni nu ne putea da vreo lămurire. Ceea ce se ştia precis, era faptul că poliţia nu reuşise să-l aresteze. Aceasta ne bucura şi ne rugam lui Dumnezeu să-l apere de primejdia în care se afla. Pe mine mă mai frămînta şi o altă problemă: Ce dispoziţii să dau alegătorilor noştri. În fine, am dat dispoziţia să fie votaţi cuziştii şi am încredinţat bileţele candidatului cuzist, ca să le ducă legionarilor pe care îi cunoşteam şi mă cunoşteau. Am greşit. La cîteva zile, a apărut ordinul Căpitanului de a-i vota pe georgişti. Am fost foarte surprins cînd am aflat. După ce m-am gîndit, mi-am dat seama cît de înţeleaptă era această măsură. Întărind disidenţa liberalilor georgişti, se lovea în liberalii de la guvern, autorii dizolvării Gărzii de Fier.

Am scris alte bileţele, pe care de data aceasta le-am încredinţat candidatului georgist. Prin ele anulam dispoziţia dată de mine şi ceream să se respecte ordinul Căpitanului.

A fost respectat.

Astfel, la Neamţ a fost ales pentru prima dată un deputat georgist.

Într-o zi am avut cea mai plăcută vizită. A venit să mă vadă tătuca!

Înalt, voinic, îmbrăcat cu cojoc şi suman, încălţat cu opinci, cu căciulă neagră pe cap, cu toate că avea 69 de ani, întrunea în înfăţişarea lui dîrzenia dacilor şi sufletul vesel al romanilor. Poliţistul de la uşă l-a salutat cu respect şi m-a anunţat vesel: "Tatăl dumneavoastră, domnule David"! Cînd m-a văzut, a exclamat glumeţ: "laca, ai ajuns în cameră, măi Mihăică!" Mi-a spus că mămuca e sănătoasă, dar e foarte îngrijorată de soarta mea, dar m-a asigurat că se va linişti cînd îi va spune că sînt sănătos şi stau în cameră cu un preot de două ori mai voinic ca mine.

În altă zi m-a vizitat preotul Constantin Gheorghiescu, din parohia căruia făceam parte. M-a asigurat de simpatia sa şi a întregului sat.

După alegeri am fost puşi în libertate. Am alergat îndată acasă, spre a o linişti pe mămuca. Sărbătorile Crăciunului le-am petrecut acasă cu

părinții, dar pentru Anul nou, m-am dus la Buhuși, la fratele meu mai mare, Gheorghe, care era subchirurg la dispensarul medical al fabricii de postav din acel oraș. Am ajuns acolo în seara zilei de 29 decembrie. La masă am discutat tot timpul situația politică. Cel mai mult ne preocupa soarta Căpitanului, despre care tot nu se știa nimic. Pe la orele 23, toți ai casei s-au culcat. Eu, neputînd să dorm, am deschis aparatul de radio. Pe vremea aceea, la orele 24, se dădea un scurt jurnal în limba franceză și numai ce aud: "Ce soir, a l'heure dix et demi, a ete assassine a Sinaia le premier ministre I. Gh. Duca, par l'etudiant Nicu Constantinescu et d'autres. Son corp a ete depose a Pelișor" (În această seară, la orele zece și jumătate, a fost asasinat la Sinaia primul ministru I. Gh. Duca de către studentul Nicu Constantinescu și alții. Corpul său a fost depus la Pelișor.) L-am sculat pe bădia și i-am spus vestea.

-Ce vorbești măi? ! Păcat de băieți, dar bine i-au făcut ticălosului.

În zorii zilei, același șef al Siguranței m-a ridicat din casa fratelui meu și m-a dus la Legiunea de jandarmi, care în vremea aceea își avea sediul Peste vale, pe malul drept al Bistriței. M-a luat în primire un Căpitan de jandarmi, care mă apostrofă cu asprime:

- Iacă ce ați făcut domnule David. Ați ucis pe cel mai valoros om al țării!

- Mai întîi, eu știu că n-am ucis pe nimeni, iar în ceea ce privește valoarea lui I. Gh. Duca, totu-i relativ. Un om care calcă toate legile țării și ale omeniei, ucigînd oameni nevinovați și umplînd temnițele cu oameni care n-au altă vină decît că-și iubesc țara mai mult decît viața, nu poate fi o valoare a țării, ci a diavolului.

Nu mi-a răspuns nimic, ci a ordonat scurt: "la-l ostaș!"

Am fost dus într-o cameră la etaj, care era aproape plină de țărani aduși din județ. Erau speriați, căci habar n-aveau de ce fuseseră arestați. Cînd m-au văzut, au prins curaj, iar cei care nu mă cunoșteau încă, s-au prezentat pe rînd. Cînd le-am spus de ce au fost arestați, s-a lăsat o liniște de ghiață, apoi, după cîteva clipe, a izbucnit ca un trăznet din senin, jerba cîntecelor legionare.

După vreun sfert de oră, a apărut un jandarm care ne-a comunicat că domnul căpitan a ordonat să tăcem, că altfel ne împușcă. I-am răspuns că nu tăcem pînă nu ne dă drumul. Nu ne-a eliberat, dar nici noi nu am tăcut pînă nu ne-am epuizat tot repertoriul.

Spre seară am fost scos din mijlocul celorlalți și dus într-o altă cameră, în care erau două paturi. Acolo am avut surpriza să găsesc pe șeful de post din satul meu. Mă căutase acasă și era foarte fericit că nu mă găsise. Am dormit în aceeași cameră cu el. Probabil că avea însărcinarea să mă păzească.

Pe la orele 9 dimineața, apare șeful siguranței și îmi aduce la cunoștință că dl. prefect vrea să mă vadă și l-a trimis să mă conducă la el. M-am urcat alături de el în sanie cu care venise și ne-am îndreptat spre prefectură. Prefect era învățătorul Leon Mrejeru, care fusese deputat și vice președinte al camerei. Cum m-a văzut, m-a luat cu zăharelul:

- Ce vei fi zicînd dumneata domnule David, cînd te vezi arestat chiar de un coleg al dumetale? Vă înțeleg și de aceea vreau să vă pun în libertate, căci, nu-i așa ?, Dumneata dezaprobi împușcarea lui I. Gh. Duca.

- Eu nici nu aprob, nici nu dezaprob.

- Cum, cum? Adică cum vine asta?

-Ce-ați zice dvs. despre un om, care cînd cade un trăznet ar spune că-l dezaprobă? N-ați spune că e nebun? Fenomenele, de orice natură, nu se aprobă sau dezaprobă, ci li se cercetează cauzele spre a le înțelege. Dvs. nu v-ați gîndit oare că împușcarea celor trei studenți, arestarea și schingiuirea altora, încălcarea Constituției și violențele fără număr pe care le-ați săvîrșit vor avea ca efect tot un act de violență? I-ați provocat în mod nebunesc și acum cereți să fie dezaprobat!

- Bagă de seamă domnule David, cele ce spuneți aduce a aprobare.

- Luați-le cum vreți, eu așa văd această tragică întîmplare.

În clipa aceea văd că intră pe ușă dl. Pșepelinschi, vechea mea cunoștință de la întrunirea de la Ghindăoani, din 1931, care începe să mă apostrofeze și să se văicăreze de pierderea unui om așa de valoare ca I. Gh. Duca. I-am răspuns și lui la fel; dar numărul acuzatorilor nu se sfîrșise încă. Văd că apare și o față bisericească. Era Ghenadie Caraza, starețul mînăstirei Bistrița, care mi se adresează astfel:

- Țin să amintesc domnului David că religia noastră creștină, nu aprobă uciderea aproapelui.

- Știu părinte. Dar atunci cînd legionarii erau împușcați ca niște cîini, cînd temnițele țării erau pline de oameni nevinovați, venit-ai să spui domnului prefect că religia creștină nu aprobă uciderea aproapelui, așa cum făceau primii erarhi creștini, care, cu riscul morții, aveau curajul să înfrunte chiar capetele încoronate, atunci cînd săvîrșeau fărădelegi? N-ai venit. Ca atare n-ai autoritatea morală să-mi vorbești! Părintele Ghenadie s-a înroșit ca sfecla și n-a mai zis nimic.

- Eu totuși dle. David te pun în libertate, reluă prefectul, dar te rog să nu agiți spiritele.

- Nu-mi pot lua acest angajament, căci îndată ce voi apărea în sat, oamenii se vor și aduna în jurul meu, ca de obicei, și atunci veți spune că fac agitații.

- Eu totuși vă eliberez.

Am stat acasă cîteva zile. Într-o zi, așa cam pe la amiază, m-am dus la Băltățești să duc o scrisoare la poștă. Cînd am ajuns în șoseaua Piatra-Neamț-Tg.Neamț, văd că apare dinspre Piatra Neamț o mașină și cînd ajunge în dreptul meu, se oprește. Din ea coboară comandantul jandarmerici, îmi strînge mîinile și-mi spune foarte bucuros: "Domnule David, îmi pare tare bine că v-am întîlnit. Eu am puțină treaba la Tg. Neamț, dar peste cel mult o oră mă întorc. Vă rog să mă așteptați la postul de jandarmi din Crăcăoani, căci aș vrea să discut ceva cu dvs. Îmi promiteți ?

- Da, domnule maior.

M-am prezentat la post, cum promisesem. După vreo jumătate de oră sună telefonul și șeful de post face o mutră foarte acră, însoțită de o înjurătură zdravănă. maiorul îi ordonase să mă trimită la Piatra din post în post! A trimis un soldat în șosea cu ordinul să oprească prima sanie ce trece spre piatra. S-a întîmplat ca prima sanie să fie a unui evreu din Tg.Neamț. Deși nu avea nimic de cîștigat din această afacere, s-a arătat foarte bucuros să transporte asemenea marfă. Mai era pînă în seară, dar frigul începuse a se face simțit. Cînd am ajuns în Bodești, șeful de post, avertizat telefonic, mă aștepta în șosea. M-a invitat în post pînă se vor face actele de primire-predare și m-a tratat cu un ceai fierbinte, care era cum nu se poate mai bine venit.

Cînd am ajuns la Piatra se înnoptase de-a binelea și zăpada parcă plîngea sub picioare,așa de tare scîrțîia. Am fost predat cu formele cerute la legiunea de jandarmi. Ofițerul care m-a primit, n-a scos o vorbă și m-a predat imediat unei grupe de jandarmi. Sergentul care o conducea a comandat scurt: "Încărcați arm!" apoi, cu trei jandarmi în față, cu alți trei la spate și cu sergentul pe partea stîngă, ne-am îndreptat spre oraș. După ce am trecut peste podul de peste Bistrița, am tot mers înainte pe malul Cuiejdiului pînă am ajuns în capătul orașului, unde era arestul preventiv.

Acolo am fost primit de un individ sfrijit, cu nasul roș ca un ardei. Era secretarul arestului și ținea loc și de director, pînă la sosirea titularului nou numit. M-a condus într-o cameră de 3/4 m. cu ciment pe jos, cu gratii groase la un geam cu latura de sus lipită de tavan. pe o latură erau înșirate cîteva scînduri așezate pe niște capre de lemn. Era patul.

Mersul pe jos de la legiune și pînă aici, mă încălzise puțin și probabil de aceea am simțit atît de puternic frigul din interiorul acestei camere.

Cum am pășit înăuntru, am auzit deodată "tranc" și scrîșnetul zăvorului, apoi m-a înconjurat o liniște de mormînt. M-am plimbat cîtva timp între pat și peretele opus, apoi m-am culcat pe cele patru scînduri goale, mi-am făcut rugăciunea și am închis ochii. Dimineața, cînd m-am sculat, simțeam ca niște înțepături de ace, prin tot corpul. După ce mi am făcut toaleta, spălîndu-mă cu apă rece la pompa din curte, mi s-a adus un ceai tulbure, într-o cănița de tablă ruginită.

Cam la vreun ceas de la servirea ceaiului, au mai fost aduși trei camarazi: I. Macovei, I. Bușțan și V.Munteanu, toți trei din Buhuși. Ion Macovei fusese contabil la o bancă evreiască, dar fusese dat afară. Se judecase și primise o despăgubire frumușică și acum se apucase de comerț.Bușțan și Munteanu erau muncitori la fabrica de postav. Toți trei, legionari cu trup și suflet. S-au bucurat grozav văzîndu-mă; la fel și eu. Cînd nu ești singur, suferințele se suportă mai ușor.

La prînz ni s-a adus masa. În semn de considerație, am fost invitați în curte să ni se servească masa mai întîi nouă, ca să putem alege ce i mai bun. Într-un hîrdau, care se asemăna exact cu cel ce servea noaptea la alteeva, se afla o zeamă lungă, de culoare galbenă, în care pluteau cîteva bucățele de cartofi. Și mai era ceva,un os lung și lat la un capăt,femurul unui biet animal! Cu toată foamea, am refuzat să ne atingem de asemenea mîncare și am spus directorului provizor ca declaram greva foamei dacă sîntem tratați cu asemenea mîncare. Am cerut apoi să vorbesc la telefon cu prefectul. A răspuns directorul Groholschi, spunînd că prefectul lipsește. I-am spus să i comunice că protestez cu indignare împotriva tratamentului la care ne supune. Probabil că vrea să ne extermine cu astfel de mîncare, dar chiar de vom pieri, sînt afara destui care să ne răzbune. După vreo două ore, ni s a adus mîncare de la un restaurant din oraș! Pe de altă parte, fratele meu de la Iași trimisese o sumă de bani inginerului agronom Neculai Ghenadescu, căruia îi preparase un baiat în timpul liceului, rugîndu-l să-mi trimită de-ale mîncării. Astfel, într-o dimineață s-a prezentat la poarta ordonanța colonelului Piso, ginerele domnului Ghenadescu, aducîndu-mi cafea cu lapte și un sufertaș cu mîncare pentru prînz. Am primit, dar am trimis vorbă prin soldat, să nu-mi mai trimită nimic, căci ni se dă mîncare bună și suficientă.

Între timp s-a prezentat la post noul director. Îl chema Țăbîrnac. Era un om voinic, prezentabil. Într-o zi m-a chemat în biroul său, unde am avut surpriza să-l găsesc pe tătuca. Acum nu mai era vesel, ci avea ochii plini de lacrimi. Țăbîrnac îl îmbarbata, spunîndu-i că în curînd voi fi acasă. Tot așa i-am spus și eu, deși nu eram deloc sigur, ci tocmai dimpotrivă.

Cu două zile mai înainte venise șeful siguranței și îmi ceruse să dau o declarație că mă desolidarizez de Garda de Fier. Am cerut hîrtie și am scris că regret împușcarea lui Duca, o explicam prin crimele făcute și încheiam că cred în apropiata biruință a Gărzii de Fier. Șeful siguranței mi-a luat-o repede, dar după ce a citit-o, a mormăit ceva ininteligibil și a plecat furios.

(Va urma)

SERIAL

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- IV -

de Mihai David - Ghindăoani

Eliberarea a venit după vreo două săptămîni, dar într-un mod care m-a jignit. Într-o zi, cam pe la ora 10, a sosit șeful siguranței cu mai mulți polițiști, ne-a urcat pe toți în două trăsuri cu coviltirul tras și ne-a dus la gară. Ajunși pe peron, șeful siguranței mi-a spus că eu sînt liber, iar pe ceilalți camarazi i-a urcat într-un compartiment de clasa III, în care l-am zărit pe Herghelegiu. M-am repezit să mă urc și eu, dar polițiștii m-au oprit cu fermitate. Eram foarte furios. Ce însemna aceasta? Camarazii mei erau duși la Jilava, iar eu, șeful lor, eram pus în libertate! Era desigur o manevră diabolică, spre a mă compromite în fața lor. Desigur li se va spune că eu m-am desolidarizat de mișcare și de aceea m-au pus în libertate. De aceea m-am hotărît să merg și eu unde îi duceau pe dînșii, și m-am urcat în vagonul alăturat.

Cînd am ajuns la Bacău, am văzut la geamul unui vagon pe Totu, cu mai mulți legionari ieșeni. I-am salutat și le-am strigat că pe mine nu mă lasă să-i urmez. Rămas singur pe peron, m-am plimbat în neștire în lungul lui, gîndindu-mă ce să fac. În cele din urmă m-am hotărît să mă întorc la Piatra Neamț. A doua zi m-am dus la prefect și am protestat împotriva eliberării mele, spunîndu-i că i-am înțeles manevra, dar se înșeală dacă crede că va izbuti. Neavînd ce mai face, m-am întors acasă. Eu eram foarte supărat, dar părinții și consătenii s-au bucurat. La fel și copiii de la școală. Această bucurie n-a ținut prea mult, căci după cîteva zile am fost suspendat din învățămînt. În ziua de 31 ianuarie a venit în inspecție la școală, subrevizorul școlar D. Frițescu. Auzind de aceasta, la îndemnul lui Gh. Simion și C.Stachi, care aveau copii în clasa mea, s-au adunat în curtea școlii peste 200 de săteni care au protestat cu vehemență împotriva suspendării mele și au înaintat o cerere în acest sens, semnată de aproape toată populația satului.

La 22 februarie, a venit în anchetă inspectorul general I.C. Motăș, de la Iași și a luat declarații despre mine de la toți colegii. În acest timp sătenii s-au adunat din nou, în număr și mai mare, cerînd și mai vehement reintegrarea mea. Inspectorul, speriat de vociferările furioase ale mulțimii, a promis, spunînd că el tocmai pentru aceasta venise.

În așteptarea rezultatului anchetei, m-am apucat serios de lucru în gospodărie. Cu banii ce-mi rămăseseră din împrumutul făcut la Casa Corpului Didactic, am plantat o livadă cu tot soiul de pomi de calitate superioară, care mi-a fost de mare ajutor mai tîrziu, în timpurile grele care s-au abătut peste mine. Prin luna mai, am primit o citație din partea Comisiei de Disciplină a Corpului Didactic, ce funcționa pe lîngă Curtea de Apel din Iași, prin care eram invitat în fața acelei Comisii, pentru acuzațiile ce mi se aduceau: "Activează în Garda de Fier, făcînd apologia crimei comisă asupra lui I.G.Duca"

M-am dus cu o zi înainte, ca să-mi cercetez dosarul, spre a-mi putea întocmi apărarea. Spre nororcul meu, în dosar se afla și rezultatul unei anchete făcute tot de un inspector general, care scria că sînt bine pregătit, îmi fac datoria și nu-i cazul să mi se aplice vreo pedeapsă. Mi-am luat notele necesare și a doua zi, la ora 8 și jumătate eram în fața ușii de la sala de judecată. După cîteva minute numai ce îl văd pe domnul inspector general venind spre mine.

- Ce faci domnule?

- Ce să fac? Am venit să vă admir opera, i-am răspuns eu rîzînd.

- Rîzi dumneata, rîzi, dar să știi că dacă voi insista eu asupra acuzațiilor, te-ai ras, nu mai calci în școală.

Probabil că se aștepta să mă rog de el și poate chiar să-i ofer ceva. Eu însă i-am răspuns astfel:

- Să insistați domnule inspector, să vă faceți conștiincios datoria, că doar de aceasta vă plătește statul.

A făcut niște ochi mari și a dispărut.

Cînd toți membrii comisiei au fost prezenți, am fost invitat în sala de judecată. Acuzatorul însă întîrzia. S-a trimis după el, dar s-a venit cu răspunsul că dl.inspector n-a venit astăzi la serviciu.

- Cum nu a venit ? am protestat eu. N-au trecut nici zece minute de cînd am stat de vorbă cu dumnealui, aici în fața ușii. O face anume, ca să mă poarte pe drumuri.

- Așteptați puțin, îmi zice președintele, care era consilier la Curtea de Apel și a ieșit din sală. s-a întors îndată și îmi spune :

- A fost, e drept, dar a plecat imediat într-o inspecție la Vaslui. Atunci ce fac, domnule președinte ? De luni de zile fără salar, numai eu știu cu cît greu am făcut rost de bani, ca să pot veni la Iași.

-Cum, dumneata nu primești salar ?

- Nu, domnule președinte. Sînt suspendat de la 1 ianuarie.

- Suspendat fără avizul Comisiei ? se miră președintele.

-Știu că e ilegal, dar parcă nu s-a întîmplat în țara aceasta o ilegalitate cu mult mai mare ?

Președintele n-a mai zis nimic. După ce s-a gîndit un pic, îmi spune să vin peste o săptămînă și atunci Comisia își va da hotărîrea, chiar dacă acuzatorul n-ar veni.

La al doilea termen, s-a prezentat și acuzatorul, dar nu era deloc în apele lui. M-a acuzat că activez în Garda de Fier, că în arest am cîntat de bucurie cînd am aflat despre împușcarea lui I.Gh. Duca, că am convins toți oamenii din sat că împușcarea lui I. Gh. Duca a fost spre binele țării și cere să fiu pedepsit cu mutarea în altă localitate.

Cînd a terminat, președintele m-a întrebat unde îmi este apărătorul. I-am răspuns că mă apăr singur.

Am început cu o ironie la adresa acuzatorului, mulțumindu-i că acum o lasă mai ieftin, cerînd numai mutarea în altă localitate și nu mai cere să fiu exclus din învățămînt, ca în raportul de încheiere a anchetei. Sînt mulțumit cu mutarea în altă localitate, căci astfel voi putea propaga și acolo ideile mele politice, căci da, sînt membru al Gărzii de Fier. Să nu se creadă că aș fi un fel de agent electoral care lucrează pentru cel care plătește mai bine. Eu am profesia nobilă de învățător și chiar acum cînd sînt suspendat, lupt pentru binele școlii și al învățămîntului. Am aici un articol scris recent în ziarul "Avîntul" din Piatra Neamț și pe care ziarul "Credința" din București îl comentează favorabil.

Am depus cele două ziare pe masa Comisiei, apoi am continuat. "Mi se aduce acuzația, pe baza declarației directorului, că am convins pe toți oamenii din sat că moartea lui I. Gh. Duca a fost spre binele

țării. Îl rog pe dl. inspector să ne spună cum aș fi putut-o face. Poate prin telepatie la distanță, căci dacă aș fi făcut-o într-o adunare, aș fi fost arestat de mult. Vă rog să ascultați declarația directorului, făcută cu cîteva luni mai înainte. În ea se afirma că sînt un învățător " demn de toată lauda", că pentru activitatea extrașcolară am primit adresă de mulțumire de la Minister, iar în societate am o comportare ce poate fi luată drept model. Comparînd cele două declarații, am demonstrat că declarația dată dlui. inspector Motaș a fost smulsă prin teroare. Probabil că domnia sa i-a amenințat pe colegi că dacă nu scriu cum zice el, vor fi socotiți ca susținători ai legionarilor și vor fi scoși din învățămînt ca și mine. Mi se aduce acuzația că în arest am cîntat de bucurie, cînd am aflat că l. Gh. Duca a fost împușcat. Regret că dl. inspector are atît de modeste cunoștințe de psihologie, încît crede că omul cîntă numai de bucurie, ca sălbaticii care dansează în jurul victimei pe care o vor devora. Da, am cîntat, dar nu de bucurie, ci de îmbărbătare. Eram înghesuiți într-o cameră vreo cincizeci de oameni, în majoritatea țărani, care habar n-aveau pentru ce fuseseră arestați și erau foarte deprimați. Atunci am început să cîntăm cîntecele noastre, care au darul de a ne îmbărbăta în orice împrejurări grele. De aceea am cîntat, nu de bucurie. iar dacă dl. inspector crede că numai de bucurie cîntă omul, aduc mărturia marelui scriitor francez Victor Hugo, care cred că știa ceva mai multe despre psihologia omenească decît domnia sa.

La avocatul I. Crețu din Tg. Neamț, care se tot ținea de capul meu ca să mă înscriu la țărăniștii-radicali, văzusem romanul "Les miserables" al lui Victor Hugo, tipărit în condiții tehnice admirabile. Rugîndu-l să mi-l împrumute, a făcut-o cu plăcere. Citindu-l, am găsit un pasaj în care scria că înainte de a se zări catargul unei galere, se auzea cîntecul celor condamnați. Am citit acest pasaj în limba franceză, apoi l-am tradus în limba română și l-am întrebat pe dl. inspector ce bucurie crede el că aveau bieții condamnați la galere, de cîntau cu atîta foc ?

Am încheiat apoi astfel: Se obișnuiește ca cei traduși în fața unei instanțe de judecată să implore îndurarea judecătorilor și să promită că nu vor mai greși . Eu nu pot să fac acest lucru, căci nu consider că iubirea de țară este o vină; iar dacă dumneavoastră credeți că este, primesc cu fruntea sus pedeapsa pe care mi-o veți da. Nu voi fi niciodată trestia elastică, care în caz de furtună își pleacă fruntea în noroi, ci vreau să fiu stejarul care nu se îndoaie niciodată, chiar dacă este zdrobit. Dacă credeți că astfel sînt un pericol pentru țară, zdrobiți-mă !

(va urma)

SERIAL

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- V -

de Mihai David - Ghindăoani

Cînd am ieșit din sala de judecată, văd că se apropie de mine un domn în vîrstă, cu fața radiind de bucurie. Mi-a cuprins amîndouă mîinile , mi le-a scuturat bărbătește și m-a felicitat din toată inima. Era tatăl colegului meu de la școala normală, Ciornei Ioan. Fiind funcționar la Curtea de Apel, își avea biroul chiar lîngă sala de judecată cu care, în mod obișnuit comunica printr-o ușă. Stătuse tot timpul cu urechea lipită de ușă și auzise tot ce vorbisem.

Am fost achitat, dar ordinul de reîncadrare nu mi-a venit decît după vreo două luni.

Pe la sfîrșitul lunii iunie, primesc o scrisoare de la Căpitan prin care mă înștiința că în cursul acestei veri (1934) deschide o tabără de muncă pe Rarău și îmi ordonă să mă prezint și eu cu cîți legionari voi putea. Am luat contact cu Herghelegiu de la Piatra Neamț și Macovei de la Buhuși și am hotărît ca ei cu oamenii lor să urce pe Valea Bistriței în sus, iar eu, cu cei din Tg.Neamț, să trec peste Petru-Vodă și să ne întîlnim la Sabasa unde locuia părintele Danielescu, cu care petrecusem prima închisoare.

Părintele Vasile ne-a primit cu brațele deschise și ne-a ospătat împărătește pe toți cei vreo douăzeci de indivizi. Dimineața, am pornit pe valea Bistriței în sus, în coloană de marș, cîntînd. Aproape de seară am ajuns la Rarău și ne-am prezentat Căpitanului. Ne-a primit cu Bucurie și după ce ne-a strîns mîna, ne-a arătat pădurea și niște brazde de iarbă, îndemnîndu-ne să ne facem adăpost pentru noapte. Apoi a adăugat: "Scularea la ora 5, ceaiul la 7, iar la ora opt, toată lumea pe șantier.!"

Pînă seara, îndrumați de camarazii ce veniseră înaintea noastră, ne-am făcut colibele. Menajul era în grija camaradelor Sica Popescu, studentă la teologie, cu gîndul de a merge ca misionară în Japonia și de Nicoleta Nicolescu, șefa pe țară a Cetățuilor, care în timpul blestematei dictaturi regale, avea să plătească cu viața credința în Legiune. Într-o atenansă a schitului improvizaseră o bucătărie și o sufragerie și se străduiau ca din puținele alimente de care dispuneau, să poată potoli foamea tuturor. Într-o duminică dimineața, bietele bucătărese erau disperate. Pentru masa de prînz nu mai aveau nimic. Noi habar nu aveam. Numai ele și Căpitanul știau. Ca de obicei, am participat cu toții la slujba religioasă din bisericuța schitului. Cînd am ieșit, minunea minunilor! Pe poteca dinspre Pietrele Doamnei, coborau vreo cinci țărani, îmbrăcați în frumosul lor costum național, ducînd de dîrlogi fiecare, cîte un cal cu spinarea încărcată de desagi arhi-plini. Ajunși la schit, au scos din ei niște caș cît roata, apoi făină, pîini și legume. Biata Nicoleta avea ochii plini de lacrimi, căci și de bucurie se poate plînge.

La ora raportului, în fața frontului, Căpitanul ne-a prezentat grupul de țărani și le-a mulțumit în numele Legiunii. A dat apoi dispoziții ca numele lor să fie trecut în Cartea de aur a taberei.

Problema alimentelor era rezolvată pe vreo săptămînă, dar nu ne puteam lăsa la voia întîmplării. Herghelegiu a cerut voie să plece la Piatra Neamț după aprovizionare. Unii rîdeau, spunînd că a plecat spre a se sustrage de la muncă și nu se va mai întoarce. Dar peste 7 zile Herghelegiu a sosit cu o căruță cu doi cai, încărcată cu tot felul de alimente colectate de la legionarii din jurul orașului. Țăranul legionar I. Pantazi , din București, le-a transportat cu căruța lui pînă pe muntele Rarău, la o distanță de peste două sute de kilometri.

În tabără se lucra în trei echipe. Una tăia brazii anume marcați, îi curăța de crengi și-i retеza după anumite dimensiuni. Alta îi curăța de coajă și îi stivuia după dimensiuni. Cea de a treia lucra la nivelatul terenului pe care avea să se ridice Casa de odihnă. La început am lucrat în echipa a doua, dar într-o zi am avut un accident. Cînd ridicam un butuc în vîrful unei stive de vreun metru înălțime, camaradul de la capătul celălalt al butucului a dat mai repede butucul peste cap. Astfel, capătul la care ridicam eu a apăsat puternic și brusc pîrghia mea care m-a lovit de jos în sus pe sub bărbie, și m-a aruncat cît colo, încît mi-am pierdut cunoștința. Căpitanul, care lucra în prima echipă, auzind ce pățisem, a alergat repede, să vadă ce-i cu mine. Mi-am revenit îndată, atît doar că din această pățanie m-am ales cu o măsea despicată în două. Probabil că în timpul efortului aveam dinții încleștați și cînd pîrghia m-a lovit, maxilarul de jos a alunecat lateral și astfel, dintr-o măsea mi s-au făcut două. Ca urmare a acestei curioase performanțe, am fost mutat la echipa care nivela terenul.

La vreo două săptămîni de la sosirea mea în tabără, a venit preotul Cucuietu dintr-un sat din Basarabia. Venise cu soția sa și cu un cîntec scris și pus pe note de el. A intrat în repertoriul legionar sub numele "Cîntecul de la Rarău".

Urlă dușmanii-n cărare
Și-și arată-n rînjet colții
Noi pășim, pășim cu nepăsare
Și voioși, voioși în fața morții
Las' să urle, las' să geamă
Și să drapene cu ghiara
Nouă nu ne este teamă
Atunci cînd ne cheamă țara.
'Tinde-ți spada Căpitane
Inimi de viteji așteaptă
Să pornească milioane
Pentru lupta ta cea dreaptă.

Într-o seară, după încheierea programului de cîntece și discuții asupra lucrărilor de a doua zi, Căpitanul zice: "Aș vrea să vorbească cineva despre lupta legionarului și atitudinea lui în timpul ei. Rog pe camarada Nicoleta și pe camaradul David să vorbească mîine seară pe această temă."

A vorbit întîi Nicoleta, dar cu timiditate, avea trac. Eu, care aveam destulă experiență cu vorbirea în public, am vorbit cît am putut mai frumos, scoțînd în evidență metodele pe care le folosesc dușmanii spre a ne îndepărta de Legiune: ademenirea prin laude la adresa persoanei tale, concomitent cu denigrarea celorlalți camarazi, apoi amenințările de tot felul, bătăi, schingiuiri, moarte.

- Bine, a încheiat Căpitanul. S-a vorbit și s-a vorbit chiar frumos, dar nici unul din vorbitori n-a atins esențialul: Credința !

Un alt fapt deosebit

petrecut în tabără cît am stat eu, a fost cinstirea legionarilor căzuți. Într-o Duminică, pe la ora 3 dimineața, s-a sunat deșteptarea. Ne-am încolonat, ducînd cu noi trei cruci simple de lemn de brad. Am coborît la malul Bistriței, am traversat-o în picioare, ținîndu-ne unii de alții, apoi am urcat pe Pietrosul, camaradul apropiat al Rarăului de pe malul drept al Bistriței. Cînd a răsărit soarele, eram în vîrful muntelui. Sub picioarele noastre era o perdea de nori, ce ne da impresia stranie că sîntem în cer, s-au înfipt crucile în piscul cel mai înalt. Am îngenunchiat cu toții în fața lor, rugîndu-ne în tăcere.

La întoarcere, la ora raportului, în fața frontului, eu, Herghelegiu și Macovei, am fost ridicați la rangul de comandant ajutor. După masă, Căpitanul ne-a chemat pe toți trei și a împărțit județul Neamț în trei sectoare și mie mi-a încredințat sectorul Tg. Neamț, lui Herghelegiu sectorul Piatra Neamț iar lui Macovei sectorul Buhuși. Căpitanul, care desigur ne studiase tot timpul, își dăduse seama că cei doi, mai ales Herghelegiu, vor accepta foarte greu, să fie subordonații mei și îmi vor face necazuri. De fapt, prin domiciliul său în capitala județului și prin situația lui de liber profesionist, Herghelegiu era cel mai indicat să fie șeful județului. Căpitanul s-a gîndit probabil că prin aceasta m-ar supăra pe mine și atunci a luat măsura cu cele trei sectoare, considerînd fiecare sector ca un județ aparte și pe fiecare din cei trei ca șefi de județ, fără nici o subordonare unul față de altul. Această măsură avea și alte efecte binefăcătoare. Se crea un spirit de întrecere între cei trei și se sporeau și finanțele centrului, căci cele trei sectoare, avînd statut de județ, trebuiau să contribuie cu suma hotărîtă pentru un județ.

(va urma)

SERIAL

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- VI -

de Mihai David - Ghindăoani

În a doua jumătate a lunii august, m-am prezentat Căpitanului, cerându-i voie să plec. Se apropia deschiderea școlilor, iar măseaua despicată îmi făcea necazuri. Nu aveam dureri prea mari, dar deasupra ei, în gingii, apăruse un punct alb și partea desprinsă se mișca mereu. După ce mi-am luat rămas bun de la Căpitan și camarazii care mai erau în tabără, am coborît la malul Bistriței și m-am urcat pe o plută împreună cu studentul Ioniță de la Borca, unde am ajuns spre seară. Tatăl său, care era meșter în scoaterea măselelor, mi-a scos și mie partea măselei care se mișca și m-am simțit mai ușurat.

Dimineața, m-am urcat pe o altă plută și spre seară m-am oprit la Bicaz, unde voiam să-l vizitez pe învățătorul D. Trifan, care își începuse cariera în Ghindăoani pe la sfârșitul celuilalt veac și cu doi ani mai înainte îmi făcuse o vizită. Avea un fiu învățător la aceeași școală, iar alții doi studenți la medicină, cu care am purtat înverșunate discuții contradictorii.

Cînd am ajuns acasă, am găsit în sfârșit ordinul de reîncadrare în învățământ. M-am prezentat la post, spre uimirea și jena colegilor mei, care, cu toții, dăduseră declarații mincinoase și acuzatoare. Aveam la mine copiile legalizate ale acestor declarații. În primul rând mă gândisem să-i dau în judecată, dar m-am răsgândit și nici măcar o aluzie n-am făcut la ele. Astfel au crezut că nu le văzusem și se purtau cu mine ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

După ce am fost suspendat, clasa mea, care număra 70 de elevi frecvenți a fost împărțită în două, căci se înființase un post nou. O parte a fost luată de învățătorul provizor Mihai Grosu, de prin județul Iași, numit în locul meu, iar partea cealaltă a fost încredințată învățătorului tot provizor, Ipan Carp, fiul unui cârciumar din Ghindăoani. Venind la post, Mihai Grosu a fost numit la Cracăul Negru, iar Carp, undeva prin Botoșani. În locul ocupat de el a venit învățătorul definitiv Vasile Boancă, care îmi fusese coleg de bancă timp de patru ani de zile, la școala normală. Amândoi au devenit legionari, dar cel mai activ a fost Mihai Grosu, care m-a ajutat mult în munca de organizare. A căzut pe câmpul de luptă la Obâlnoc, în stepa calmucă, dar în sufletul meu trăiește și acum.

Cam pe la mijlocul lui octombrie, am primit o scrisoare de la Căpitan prin care eram chemat la București. O primiseră și Hergheliu și Macovei. În tren, Hergheliu a făcut remarca justă că alcătuim un grup ideal pentru agenții de poliție ce ar avea misiunea să ne urmărească. Eu îmbrăcat național, el cu barbă, iar Macovei scund și cu un început de burtă destul de remarcabil. Nu ne-am putut da seama dacă am fost urmăriți sau nu. L-am găsit pe Căpitan în casele generalului Catacuzino cu încă doi sau trei șefi de județ. Căpitanul, pentru a nu atrage atenția poliției, își convocase șefii de județ în grupe mici, pe rînd. Înainte de începerea ședinței, s-au luat măsuri serioase de supraveghere și ni s-a arătat pe unde să ne facem nevăzuți în caz că s-ar observa apropierea poliției. Aceste măsuri erau foarte explicabile, căci prin legea de desființare a Gărzii de Fier se specifica în mod clar că membrii acestei organizații, timp de un an de zile, nu au voie la nici un fel de întruniri și nici să candideze pe lista altor partide. Ni s-a adus la cunoștință că în casa unui oarecare Gherghian, socrul lui Stelescu, se organizase un complot pentru asasinarea Căpitanului și ni s-a arătat și sticla cu otravă pregătită în acest scop. Înștiințat de un servitor al casei și ajutat de acesta, Căpitanul pătrunsese în casa complotiștilor și pusese mâna pe dovezi. Ne-am cutremurat și l-am asigurat pe Căpitan că-l vom urma până la moarte.

Pe la mijlocul lunii ianuarie, 1935, am fost convocați la Iași unde ing. Clime ne-a explicat modul de organizare și funcționare al cuiburilor. Cuibul cuprindea cel mult 13 membri. Cînd se consolida bine, cuibul roia, adică se desfăcea în patru cuiburi cu câte trei membri, afară de cuibul matcă, ce rămânea cu patru membri. Fiecare cuib trebuia să țină ședință o dată pe săptămână. După fiecare ședință, șeful de cuib întocmește un raport scurt pe o fâșioară de hârtie de cel mult 2 cm lățime și 10 lungime. El trebuie să conțină: Data, prezenții, absenții și cotizația. Ultimele trei date se înseamnă numai cu inițialele: P.A.C.

Întors acasă, am convocat câțiva legionari din cei mai buni și le-am explicat ce trebuie făcut. Tot atunci s-au pus bazele a 7 cuiburi complete. Prin rotire și înființarea altora noi, peste un an, în Ghindăoani erau 76 de cuiburi. La Tg. Neamț s-au format vreo 10 și cîte două-trei în satele vecine: Răucești, Petricani, Urecheni, Tibucani, unde aveam un legionar foarte bun: C. Ambrozie.

O dată pe lună, șefii de cuib îmi prezentau rapoartele la Tg. Neamț și, după ce discutam chestiunile la ordinea zilei, se venea cu propuneri. Cei din Tg. Neamț au propus să facă o adăpătoare pentru vite pe islazul comunal. Am aprobat și s-a executat.

Mai slab mergea regiunea din jurul Războienilor, căci era mai îndepărtată. De aceea în vacanța de Crăciun din 1934, am angajat o căruță și, împreună cu Mihai Grosu, am vizitat satele de pe acolo. Am vorbit cu mai mulți tineri. I. Rădescu, de la Ștefan cel Mare, după ce am stat mult de vorbă, și-a luat angajamentul să se ocupe el de satele din jur. Mai era un legionar bun în satul Valea Seacă din comuna Bălțătești, învățătorul C. Grigoraș, dar nu se încadrase încă într-un cuib. De aceea conducerea garnizoanei Bălțătești am încredințat-o unui țăran foarte inteligent, Costică Crudu.

În celelalte două "județe" nemțene, lucrurile mergeau mult mai bine. Muncitorii de la fabrica de postav din Buhuși erau aproape toți legionari și locuiau în satele din jur. În zilele de sărbătoare se întîlneau cu vecini, cu cumetri, cu prieteni și astfel cuiburile se înființau ușor.

La Piatra Neamț, Herghelegiu realizase două lucrări spectaculoase. La îndemnul său, legionarul I. Cozma, cioplitor în piatră, făcuse o frumoasă și impunătoare cruce de piatră pe care Herghelegiu, cu ajutorul legionarilor din Piatra Neamț și a celor din satele de pe valea Bistriței, o urcase pe vârful muntelui Pietrosul și o plantase între cele trei modeste cruci de lemn pe care le puseserăm vara trecută.

În cimitirul bisericuței din Vânătorii Pietrei, din apropierea orașului, erau multe morminte ale eroilor din timpul Războiului de Întregire, dar erau lăsate cu totul în părăsire. Mormintele erau năpădite de buruieni, Crucile putrezite, gata să cadă, altele dispărute. Herghelegiu a dat ordin ca garnizoana legionară a orașului să se îngrijească de acest cimitir. Mormintele au fost curățite de buruieni, săpate, semănate cu flori, iar crucile putrezite înlocuite cu altele noi. Când coloana de legionari, în drumul ei spre Vânători, a apărut pe străzile orașului cu cruci albe în spate, pășind rar și tăcut, într-o profundă reculegere, popu, lația orașului a fost atît de impresionată că a doua zi, de Ziua Eroilor, a fost mult mai multă lume la cimitirul din Vânători, decât în cel al orașului, unde se făcea pomenirea oficială, în prezența autorităților civile și militare.

Imediat după închiderea cursurilor am primit de la Căpitan aceste rânduri: "Ia-ți numai sumanul și vino în tabără la Carmen Sylva". Când am ajuns, m-a cazat în cortul său, iar a doua zi mi-a cerut să-i spun ce s-a întîmplat la Piatra Neamț.

Se întîmplaseră și unele lucruri neplăcute. Izbucnise o ceartă înverșunată între Herghelegiu și Macovei. Căpitanul trimisese în anchetă pe Vasile Marin, dar vroia să afle și părerea mea. I-am spus că motivul este dorința de supremație a lui Herghelegiu, care suportă cu greu să fie pe picior de egalitate cu Macovei și cu mine. Totodată mi-am exprimat convingerea că se vor împăca și își vor folosi energia în folosul Legiunii. Și chiar așa s-a întîmplat.

În cele trei săptămâni cât am stat în tabără, am lucrat la ziduri de apărare a malurilor falezei și la săpături arheologice sub conducerea asistentului universitar Vasile Cristescu, care, după arestarea Căpitanului în timpul dictaturii lui Carol II, a făcut parte din comandamentul de conducere a Legiunii și, fiind descoperit de poliție, a fost împușcat pe loc.

Ce om era! Adevărat legionar.

Într-o duminică după masă, Căpitanul îmi propune să facem o baie în mare. I-am spus că nu pot, deoarece nu știu să înot.

-Cum se poate? Hai, că te învăț eu.

Am plecat împreună la Tekirghiol. Ne-am dezbrăcat pe malul lacului, apoi, deodată mă îmbrâncește și-mi strigă: "Dă din mâini și din picioare!" Aș fi dat și fără să-mi spună, căci îmi comandase și instinctul.Am constatat cu plăcere că pluteam deasupra apei.

- Ai văzut ce ușor este să înveți a înota? râse Căpitanul.Apoi mi-a explicat de ce nu mă scufundam.

- Dacă mai stai, te fac maestru de înot.

Dar nu mai puteam sta. Peste câteva zile începea, la Timișoara, Congresul General al Învățătorilor,iar eu făceam parte din delegația județului Neamț. După Congres, începea îndată anul Școlar 1935/1936 care a fost pentru mine extrem de greu. Trebuia să mă prezint la examenul de gradul II și trebuia să mă pregătesc serios, căci autoritățile școlare abia așteptau să-mi găsească o cât de mică scădere pentru a mă respinge. Aveam de predat simultan la două clase. Dar pentru că nu încăpeau toți în sala de clasă, făceam cu o clasă dimineața și cu cealaltă după masă. Deci, toată ziua ocupat cu școala. Pentru organizație și studiu îmi rămâneau duminicile, sărbătorile și nopțile. O duminică pe lună aveam întîlnire cu șefii de cuib la Tg. Neamț, iar în celelalte, în unele din ele, vizitam satele din împrejurimi ori participam la ședințele Cercului Cultural. Nopțile erau rezervate cititului și ședințelor din Ghindăoani, la care participa atîta lume că odată lampa din încăpere s-a stins, din lipsă de oxigen. Mă simțeam cam obosit, dar nu era timp de odihnă.

-Va urma-

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- VII -

de Mihai David - Ghindăoani

În ziua de 8 iunie nu se ţineau cursuri, căci se sărbătorea venirea în ţară a regelui Carol II. Cum la Ghindăoani nu luase încă fiinţă această scamatorie care era Straja Ţării, însemna că în ziua aceea eram liber. Întrucât cu o zi înainte era duminică aveam două zile în care puteam lipsi de la clasă. Am plecat cu colegul Mihai Grosu să vizităm plasa Războieni. Când am ajuns în Piatra Neamţ, venind din Războieni, am aflat la radio că la Bucureşti se prăbuşiseră Tribunele cu copiii adunaţi pentru sărbătorirea regelui. Era ca o prevestire a prăbuşirii sale.

La o şedinţă a şefilor de cuiburi, cei din Tg. Neamţ au propus ca în această vară să se înfiinţeze o tabără de muncă în satul Răbia din com. Urecheni, spre a se ridica o casă pentru un om sărac, căruia îi arsese casa. După ce am analizat toate posibilităţile, am hotărât ca lucrările să înceapă la 2 iulie.

Nu mult după aceasta, Regionala Iaşi, de sub conducerea lui Totu, ne-a convocat la Vaslui unde a venit şi inginerul Clime de la Bucureşti, spre a se analiza situaţia organizaţiei de acolo, care nu era tocmai bună.

După şedinţă, am plecat în marş spre satul Tanacu, la vreo 10 km de Vaslui, unde am luat parte la sfinţirea unei fântâni săpată şi zidită de legionarii din Vaslui. Încă din timpul şedinţei m-a cuprins o mare durere de cap şi mă simţeam cuprins de nişte sudori reci. Când ne-am întors de la Tanacu, credeam că-mi crapă capul, aşa de tare mă durea, dar mă stăpâneam din toate puterile să mă plâng, ca să nu mă fac de râsul camarazilor. Când am ajuns la Iaşi eram atât de palid că fratele meu Nicu-lai, care acum era asistent universitar şi medic la Clinica II chirurgicală, s-a speriat când m-a văzut. Dimineaţa m-a dus la secţia O.R.L. unde s-a constatat că am o sinusită frontală şi mi s-a făcut imediat o puncţie. Fratele meu nu s-a mulţumit numai cu atât, ci mi-a făcut şi o radiografie pulmonară. După aceea am plecat imediat acasă, căci încheierea cursurilor şi serbarea de sfârşit de an erau aproape.

După vreo două săptămâni mă pomenesc cu fratele meu de la Iaşi. Cu multe ocolişuri, îmi aduce la cunoştinţă că radiografia nu-i tocmai bună şi este absolut necesar să întrerup orice activitate.

- Ce-mi vorbeşti tu de pe dealuri?, îi răspund eu. Peste câteva zile trebuie să deschid o tabără de muncă.

Am discutat mult, chiar ne-am certat, dar fratele meu nu s-a lăsat. La urmă a venit cu argumentul suprem: "Ce folos vei aduce Legiunii dacă vei merge în tabără şi apoi te vei îmbolnăvi atât de greu încât să nu te mai poţi vindeca niciodată?"

Până la urmă ne-am înţeles să merg să deschid tabăra, apoi să-i încredinţez conducerea unui legionar vrednic. Am deschis-o printr-o slujbă religioasă oficiată de preotul paroh C. Gheorghiu, tatăl scriitorului cu renume mondial Constantin Virgil Gheorghiu, care pe vremea aceea era în ultima clasă a liceului militar. Am lucrat cot la cot cu cei prezenţi o săptămână apoi i-am încredinţat conducerea colegului meu, învăţătorul C. Grigoraş. A fost o alegere fericită, căci Grigoraş era o cruce de voinic şi un om vesel, ce atrăgea oamenii.

Între timp, fratele meu alergase pe valea Bistriţei şi-mi angajase o gazdă tocmai la Broşteni, unde era medic unul din fraţii Creţulescu, foşti conducători ai studenţilor din judeţ, pe care-l cunoştea din 1924, când li se alăturase şi el. L-a rugat să mă aibă în grija lui din punct de vedere medical.

I-am raportat Căpitanului care este situaţia şi l-am rugat să mă ierte că în vara aceasta nu voi putea veni în tabăra de la Carmen-Sylva. Astfel, în timp ce toţi camarazii mei munceau pe şantiere, eu trândăveam la Broşteni. Gândul acesta mă măhnea destul de mult, împiedecând efectul binefăcător al aerului de munte şi al odihnei.

În judeţ mai erau două tabere. Una în satul Slobozia din comuna Roznov, unde sub conducerea lui Hergheliu, se făceau cărămizi pentru ridicarea unei biserici, iar alta era la Buhuşi. Aici, sub conducerea lui Macovei, se ridica o cruce pe vârful unui deal din apropierea oraşului, la gura Orbicului, unde Ştefan cel Mare biruise pe Petre Aron, ucigaşul tatălui său. Eu trândăveam! La sfârşitul lunii august, mi-am reluat activitatea. În ziua de 11 septembrie am fost chemat la Regionala Iaşi, unde venea în inspecţie generalul Cantacuzino, şeful partidului "Totul pentru Ţară", cum se numea acum organizaţia politică a Legiunii. După sfârşitul lucrărilor, am plecat spre Piatra Neamţ cu un autoturism, împreună cu generalul Cantacuzino şi Neculai Totu, pe la orele 11 noaptea. Generalul era un izvor nesecat de povestiri glumeţe. Totuşi, de la o vreme a început să ne biruie somnul. Şoferul conducea mai mult instinctiv. Văzând aceasta, am ieşit cu toţii din maşină şi după vreun sfert de ceas de mişcări în aerul răcoros al nopţii am ajuns cu bine în Piatra Neamţ. Erau zorii zilei de 13 Septembrie, ziua Căpitanului la ora 8, generalul trebuia să ţină o conferinţă publică. A vorbit în sala mare a cinematografului "Regal" din centrul oraşului, care era arhiplină. Cu un discurs ce nu ţinea deloc seama de regulile oratoriei, presărat cu glume, ironii şi expresii mai deochiate, a făcut istoricul şi elogiul Legiunii şi al Căpitanului şi a explicat motivele care l-au determinat să intre în Legiune.

După sfârşitul conferinţei, eu am plecat imediat la Tg. Neamţ căci a doua zi, 14 Septembrie, ziua Sfintei Cruci, trebuia să vină la Tg. Neamţ, să vadă şi activitatea "judeţului" meu. În primul rând, trebuia să asiste la sfinţirea unei cruci ridicată în apropierea Cetăţii Neamţului, apoi să viziteze tabăra de la Urecheni. În primul rând am rugat-o pe doamna Gheorghiu, şefa cetăţuilor din oraş, să pregătească masă de post, fiind ziua Crucii. Am dat apoi ordin ca a doua zi, la ora 8, toţi legionarii să fie prezenţi la capătul dinspre Humuleşti al podului de peste Ozana unde, pe terenul liber din dreapta şoselei, trebuia să dăm onorul generalului.

A doua zi, la ora 8, generalul a coborât vesel din maşină şi după ce i-au dat raportul, a trecut în revistă frontul, apoi a strigat "Trăiască Legiuneia şi Căpitanul!", la care s-a răspuns la fel, într-un mod de a răsunat valea Ozanei. Încolonaţi şi cântând, ne-am îndreptat spre Cetate, urmaţi de maşina în care era generalul şi Totu. Fiind luni, ziua iarmarocului săptămânal, după noi şi pe de lături, lumea curgea puhoi.

Când am ajuns la drumul îngust ce urca spre Cetate, generalul a coborât din maşină şi a început să urce voinicește dealul, alături de noi, refuzând orice sprijin. După oficierea serviciului religios, l-am prezentat prin câteva cuvinte, apoi a vorbit el pe înţelesul ţăranilor, încheind cu salutul "Trăiască Legiunea şi Căpitanul!" Cum a sfârşit, s-au prezentat în faţa lui trei ţărani bătrân, luându-şi poziţia de drepţi şi strigând:"Să trăiţi domnule General!"

- Ce-i cu voi flăcăilor?

- Am luptat sub ordinele dumneavoastră şi ne bucurăm că vă vedem, şi vă sărutăm mâna.

- Dar ce sunt eu măi, cucoană, de vreţi să-mi sărutaţi mâna ?

Mai bine veniţi să vă sărut eu că dacă nu v-a luat dracu' până acum, înseamnă că sânteţi nişte soiuri rele, ca şi mine.

I-am sărutat şi i-am îmbrăţişat pe toţi în uralele şi hohotele de râs ale mulţimii.

- va urma -

SERIAL

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- VIII -

de Mihai David - Ghindăoani

Masa de post, pregătită de legionarele din cetăţuia doamnei Gheorghiu, a fost un deliciu pentru general, care suferea de stomac. Nu mai înceta cu laudele la adresa gospodinelor care o pregătiseră. Ele se simţeau în al zecelea cer. Generalul ne-a delectat cu întâmplări vesele şi anecdote cuviinciase, dar timpul îşi vedea de treaba lui. Când ne-am sculat de la masă, am constatat că nu mai avem timp să vizităm şi tabăra de la Urecheni, căci ne aştepta Hergheliu în tabăra "judeţului" său de la Slobozia. Astfel bietul Grigoraş a aşteptat zadarnic, până la căderea nopţii.

La Slobozia am ajuns aproape de asfinţitul soarelui. Pe lângă legionarii din tabără era şi multă lume din sat şi din împrejurimi. Generalul a sărit din maşină vioi ca un tânăr şi, însoţit de Totu şi de mine, a trecut în revistă frontul, apoi s-a oprit la centru strigând:"Bine v-am găsit camarazi, Trăiască Legiunea şi Căpitanul!"

- Să trăiţi, Trăiască Legiunea şi Căpitanul! a răspuns frontul în cor. A dat pe loc repaus şi a început să vorbească, arătând avântul pe care l-a luat Mişcarea Legionară prin partidul "Totul pentru Ţară" de sub preşedinţia sa, dar sub îndrumarea Căpitanului. Când a terminat de vorbit, se înserase bine. Hergheliu a avut proasta inspiraţie ca în drum spre casa parohială, unde trebuia să luăm masa, să fim conduşi prin cât mai multe uliţi ale satului în frunte cu o fanfară de bâlci, ceea ce l-a supărat pe general şi, făcîndu-i observaţie lui Hergheliu, m-a făcut răspunzător şi pe mine, deşi nu aveam nici o vină. N-am zis nimic şi i-am ascultat reproşurile în poziţie de drepţi.

A doua zi, trebuia să încep cursurile, dar tocmai atunci am primit ordin de concentrare ! Fiind ofiţer, trebuia să mă prezint în uniformă şi nu aveam.Nici bani nu aveam.Mi-a împrumutat bietul tătuca. Timp de trei săptămâni s-au desfăşurat manevrele, cu marşuri lungi de noapte, cu incursiuni, cu atacuri de noapte prin surprindere şi cu tot felul de operaţiuni militare,care au făcut praf puţinul bine pe care îl cîştigasem prin odihna din timpul verii. După întoarcerea din manevre mă simţeam mai rău decât în primăvară şi am fost nevoit să-mi iau concediu medical din învăţământ. L-am rugat pe Căpitan să-mi acorde şi dânsul concediu. Mi l-a aprobat imediat, trecând "judeţul" meu asupra lui Hergheliu. Deşi în concediu şi din învăţământ şi din Legiune, munceam din greu, căci pe la sfârşitul lui decembrie trebuia să dau examenul de gradul II. L-am trecut cu brio, deşi preşedintele Comisiunii, un prof. Creţu, de la Tg. Mureş, încercase să mă excludă pe motivul că-mi scrisesem planul de lecţie cu cerneală verde!

Examenul , început în decembrie, s-a terminat în ianuarie 1937. Examenul îl luasem, dar cu sănătatea nu stam bine deloc. Comisia medicală nu m-a primit în învăţământ, ci mi-a acordat un nou concediu medical de trei luni. Tocmai atunci a sosit vestea că Moţa şi Marin căzuseră în Spania, pe frontul de la Majadohonda. Sufletul mi s-a cutremurat de durere, căci îi cunoscusem personal pe amândoi şi îmi dădeam seama ce pierdea Legiunea.

Deşi nu mă simţeam deloc bine, când trenul cu rămăşiţele pământeşti ale celor doi martiri, însoţite de eroii ce scăpaseră cu viaţă şi de generalul Cantacuzino ce le aducea din Spania, a pornit de la punctul de frontieră spre Bucureşti, le-am ieşit înainte la Bacău.Peronul gării era plin de lume. După ce garnizoana legionară şi o delegaţie cuzistă a dat onorul, s-a oficiat un serviciu divin. Când s-a sfârşit, am urcat şi eu în trenul special. În el se afla Căpitanul, soţiile eroilor cu cei doi copii, Mihai şi Gabriela, mai multe grade legionare şi mulţi ziarişti.

Trenul, fiind special, se strecura cu greu printre cele obişnuite, aşa că atunci când am ajuns la Comăneşti, se înnoptase bine şi în întunericul de pe peron, "lămpaşurile" minerilor îngenunchiaţi păreau nişte stele coborâte din cer să se închine şi ele în faţa moaştelor sfinte ale celor doi eroi. Nu ne opream în toate gările, dar chiar prin haltele mici vedeam grupuri de oameni cu lumânări în mână.

La Topliţa am făcut popas de vreo 15 minute. Pe peron aştepta un grup de cetăţeni care au dorit să-l vadă pe părintele Dumitrescu-Borşa ca să le povestească despre războiul din Spania. Bietul preot, istovit de luptele de pe front, numai de aceasta nu avea poftă, plus că de felul său era cam taciturn. A fost trezit şi a apărut la geam, dar n-a avut când să povestească ceva, căci trenul s-a pus în mişcare.

După ce s-a înnoptat, s-a lăsat un ger de crăpau pietrele. După orele de gardă din faţa sicrielor, m-am mai încălzit puţin într-un vagon alăturat unde mi s-a făcut şi mie loc.

La Cluj, sicriele au fost coborâte şi duse pe umeri până în piaţa Universităţii unde un sobor de preoţi a făcut o rugăciune iar preşedintele societăţii studenţilor creştini a adus omagiul studenţimii clujene din rândul căreia făcuse parte şi Moţa care fusese proclamat cu mult înainte preşeintele ei de onoare.

La Sibiu, la intrarea în gară, ne-a întâmpinat o adevărată mare de oameni ce inundase nu numai peronul ci şi o bună parte din spaţiul ocupat de liniile ferate, anume elibrate de vagoane. Toate sirenele locomotivelor din gară scoteau sunete prelungi şi ritmice. Exprimau omagiul ceferiştilor. S-a oficiat un serviciu divin de către un sobor de preoţi în frunte cu mitropolitul Nicolae Bălan, care, la sfârşit, a ţinut o cuvântare emoţionantă. După cât îmi mai aduc aminte, începea aşa: "Moaşte sfinte, cât aţi fost în viaţă, printre noi v-am privit cu nepăsare sau cu îndoială. Dar acum, când v-aţi jertfit chiar viaţa pentru apărarea creştinismului, cutremuraţi până în adâncul fiinţei noastre, îngenunchem şi ne cerem iertare."

De la Sibiu nu ne-am mai oprit până la Orăştie. Aici se născuse Ion Moţa, aici îşi petrecuse copilăria şi se împărtăşise din cea mai fragedă vârstă din atmosfera de românism şi creştinism adevărat pe care tatăl său, protopopul Ion Moţa, o întreţinea vie şi o răspândea prin gazeta sa "Libertatea". Era trecut de miezul nopţii când am ajuns. În gară, zdrobiţi de durere, ne-au întâmpinat părinţii săi, înconjuraţi de aproape toată populaţia oraşelului. Sicriele au fost coborâte şi purtate pe umeri până la catedrală unde, în cea mai pioasă reculegere pe care am văzut-o vreodată, s-a oficiat un serviciu divin. Deşi era atâta lume, nu se auzea nici cel mai mic zgomot, nu avea loc nici o discrepanţă. Suspinele erau cât se puteau de discrete, dar lacrimile nu se puteau stăpâni. În toate casele, în geamurile dinspre stradă, ardeau lumânări.

După plecarea din Orăştie, n-am mai ştiut ce este cu mine. Aveam febră şi în urechi îmi răsuna mereu scrâşnetul roţilor de fier pe şinele îngheţate. Oboseala, frigul, postul, emoţiile îşi spuneau cuvântul cu hotărâre. Abia la Craiova mi-am venit în fire. Aici ieşise în întâmpinare corul studenţilor în teologie din Bucureşti. Aici am auzit pentru prima dată Imnul Moţa-Marin, dar, din cauza stării în care eram, îl percepeam ca prin vis.

Ajunşi la Bucureşti, sicriele au fost coborâte din tren şi îndată s-a format un cortegiu impresionant. Înainte mergea grupul luptătorilor din Spania în frunte cu generalul Cantacuzino. Urmau apoi sicriele aşezate pe un catafalc tras de legionari. Alături de ele păşea Căpitanul şi soţia lui Moţa cu cei doi copii, spre care se îndreptau, pline de compasiune, privirile tuturor. Urma apoi coloana gradelor legionare (comandanţi şi comandanţi ajutori), iar după ei coloana legionarilor din Bucureşti. Pe trotuare, mulţime nesfârşită care se descoperea cu pietate la trecerea convoiului.

Sicriele cu corpurile celor doi eroi au fost depuse în biserica Sf. Ilie Gorgani de lângă Str. Gutenberg, unde se afla casa generalului Cantacuzino, în care acum era sediul Legiunii. În cele trei zile cât au stat acolo, a trecut pe lângă ele aproape toată populaţia Bucureştilor. Toată ziua şi până către miezul nopţii, ca un fluviu neîntrerupt, curgeau întruna închinătorii. Spre a se evita înghesuiala, pe trotuare s-au format cordoane de legionari. În biserică, tot zi şi noapte, echipa de preoţi, cu schimbul, citeau rugăciunile cerute de ritualul Bisericii Ortodoxe. Garda de onoare, formată din comandanţi legionari şi ajutori, încremeniţi ca nişte statui în poziţia de drepţi, simboliza omagiul adus de toţi camarazii din ţară. În aceste trei zile, în toate satele din ţară unde exista un cuib legionar s-au tras clopotele bisericilor, iar în noaptea din ajunul zilei de înmormântare, pe vârful dealurilor au ars focuri de veghe. Înmormântarea s-a desfăşurat într-un cadru atât de măreţ încât a uimit pe toată lumea. Cortegiul era aşa de lung încât atunci când fruntea lui a ajuns la locul de înmormântare, la biserica Sf. Ilie Gorgani, de unde pornise şi de unde se putea intra în coloană, tot mai era lume ce aştepta încolonarea. În frunte mergeau purtătorii crucilor şi ai prapurilor, urmaţi de peste o sută de preoţi în odăjdii, încolonaţi câte patru. După ei, corul studenţesc, apoi la oarecare distanţă, urma Căpitanul. După el, luptătorii din Spania, apoi carul mortuar, având de o parte şi de alta pe soţia lui Moţa cu copiii, părinţii şi rudele lui Moţa şi ale lui Marin. După catafalc, gradele legionare, apoi coloana legionarilor şi a celor ce-i iubeau. Pe tot parcursul, o ordine desăvârşită. Înmormântarea a avut loc la Bucureştii Noi, în mausoleul ridicat în faţa Casei legionarilor răniţi, numită de ei Casa Verde, ce fusese clădită în 1933 de braţele legionarilor bucureşteni.

- VA URMA -

SERIAL

CUM AM DEVENIT LEGIONAR

- IX - *de Mihai David - Ghindăoani*

După înmormântarea celor doi martiri ai creștinismului, Căpitanul a plecat la Predeal să se odihnească puțin, ceea ce era necesar după atâta zbucium. Închiriase acolo vila Stoenescu, chiar în centru, lângă șosea, pentru legionarii bolnavi de plămâni și m-a luat și pe mine. Acolo am găsit un camarad din Galați. Acum, odată cu Căpitanul și cu mine, venise și Neculai Totu, care se întorsese de pe frontul din Spania cu plămânii slăbiți. Căpitanul a stat câteva zile, apoi a plecat la București. Venea numai duminica. Îl atrăgea aici, ca cel mai puternic magnet, o fetiță drăgălașă a fratelui său Horia, pe care o înfiase el și o iubea tare mult. Dragostea dintre ei era reciprocă și la fel de intensă. Deși avea numai trei, patru anișori, fetița, cum îl vedea, alerga spre el cu brațele întinse, strigând plină de fericire: "Căneliu, Căneliu!". Aș fi vrut să vadă cât mai multă lume aceste scene, spre a-și da seama de câtă dragoste și gingășie era capabil sufletul său. Prin faptul că împușcase acea fiară cu chip de om, care fusese prefectul de poliție Manciu, dușmanii Legiunii nu oboseau să-l descrie ca pe un sadic de o cruzime excesivă. Și el era numai dragoste, sentiment pe care îl considera ca fiind cea mai înaltă virtute legionară. "Mișcarea legionară nu se întemeiază exclusiv nici pe principiul autorității și nici pe acela al libertății. Ea își are temeliile înfipte în principiul dragostei".("Pentru legionari", capitolul Disciplina și dragostea).

Aici, în pensiunea noastră, duceam un fel de viață ca de sanatoriu: masă bună, odihnă și plimbare. Toate erau bune, iar aerul minunat. La fel întreaga ambianță. Totu scria scene din luptele din Spania, pe care i le publica revista "Vremea" de sub conducerea lui A. Donescu, fiul primarului general al Capitalei. Știind că și eu mânuiam din când în când condeiul, înainte de a le trimite, mi le prezenta mie spre a-mi da cu părerea și a face eventuale îndreptări. N-a prea fost cazul. Luptătorul din tranșeele de la Majadahonda devenise, în mod surprinzător, și un bun mânuitor al condeiului. Prin el, am avut prilejul să cunosc pe Nae Ionescu, filosoful Mișcării Legionare. Venise să se odihnească o zi două într-o vilă la Predeal și i-am făcut o vizită. M-a surprins felul în care ne-a primit și ne-a tratat. Parcă am fi fost cine știe ce personalități.

Singurul incovenient îl constituia fumul locomotivelor de tren care treceau mereu și alterau simțitor minunatul aer al Predealului. Probabil că din această cauză ceilalți factori binefăcători n-au avut asupră-mi influența așteptată. E drept, cât am stat acolo și vreo lună jumătate după aceea, m-am simțit bine și am intrat în învățământ, dar cum am intrat în vară, iar a început să-mi fie rău. Într-o duminică, Herghelegiu, trecând în fruntea unei coloane spre Crăcăul Negru, ar fi vrut să particip și eu, deoarece localitatea respectivă făcea parte din fostul meu "județ". M-a găsit însă în pat, lac de sudoare, cu temperatură 39 de grade. A venit fratele meu de la Iași și cu chiu cu vai m-a pus pe picioare. Era însă vădit că nu mai puteam să activez. Și tocmai acum era cea mai mare nevoie, căci în toamnă începea campania electorală pentru alegerile generale ce aveau să aibă loc în Decembrie. Herghelegiu și Macovei erau însă sănătoși și vrednici. Cutreierau județul însoțiți de coloane de marș cântând. Pentru alegerile din 1937, în județul Neamț, a fost depusă următoarea listă: Radu Budișteanu, Mihail Polihroniade, Ioan Herghelegiu și Ioan Macovei. La senat candida Mihail Manoilescu. La campania electorală a participat de la Centru Radu Budișteanu. Eu nu mai eram în stare de așa ceva. Herghelegiu, bănuind ce este în sufletul meu, a venit într-o duminică dimineața cu o mașină și m-a rugat să-l însoțesc pe el și pe Budișteanu la câteva adunări pe valea Bistriței, fără obligația de a lua cuvântul. Știa că-mi vor face plăcere cele ce voi vedea. Era un curent formidabil pentru Legiune!

În ziua de 6 Decembrie, aproape de seară, l-a dus în Ghindăoani pe Mihail Manoilescu, candidatul nostru pentru senat. În Ghindăoani, vestit prin terenul său accidentat, era un noroi grozav, căci de câteva zile vremea se încălzise, zăpada se topise și pământul nu înghețase deloc. Deci, toate condițiunile ca faima Ghindăoanilor să nu fie deloc știrbită ! Neputând intra cu mașina, din Bălțătești s-a venit pe jos. Șoșonii lui Mihail Manoilescu erau înăclăiți de noroi și de abia puteea să-i scoată. Când a ajuns la locul adunării era foarte obosit. Dar când a văzut câtă lume îl aștepta și a auzit cum răsunau cântecele legionare, s-a înviorat ca prin minune și a vorbit cu atâta înflăcărare de parcă ar fi fost un tânăr de 20 de ani. Nu știu ce l-o fi impresionat mai mult: noroiul sau măreția adunării, dar după ce a fost ales, mi-a trimis o călduroasă telegramă de mulțumire.

Succesul Legiunii în aceste alegeri i-a uimit pe toți numai pe noi nu. "Totul pentru țară", numele nou cu care candida Legiunea, a obținut 66 de mandate de deputați. La Neamț se situase în fruntea tuturor partidelor, obținând 13 - 227 de voturi. În ajunul alegerilor pentru senat, Herghelegiu a lansat următorul manifest: "Români! Cei care la alegerile pentru cameră v-ați înșelat votând pentru ultima oară stârvurile liberale, reparați-vă greșeala și votați pe domnul Mihail Manoilescu, candidatul partidului "Totul pentru Țară". Mihail Manoilescu a fost ales cu o majoritate zdrobitoare.

După alegeri, Căpitanul m-a chemat iarăși la Predeal. După sărbători, m-am prezentat. Casa de odihnă era acum în vila Bâra, sus, departe de calea ferată. La etaj erau camerele de odihnă, iar la parter era restaurantul, bucătăria și două camere ale proprietarului. Restaurantul și prăvălia cu articole alimentare și diferite mărunțișuri era sub conducerea legionarului Costea din Galați, iar bucătăria era condusă de camarada Caranica, sora unuia din cei trei legionari care îl pedepsiseră pe I. Gh. Duca.

În apropiere era terenul de schi de la Vestea. Acolo am avut prilejul să fac cunoștință cu generalul I. Antonescu, această piază rea pentru Legiune. Ieșisem cu Căpitanul pe acel teren de schi. Căpitanul să schieze, iar eu să mă uit și să iau aer. La un moment dat a apărut și generalul Antonescu cu schiurile. Și-au strîns mâinile ca doi prieteni, apoi Căpitanul m-a prezentat și pe mine. Mai târziu, de vreo două ori, l-am sunat la telefon, întrebându-l dacă poate fi vizitat de Căpitan.

Nu mult după aceea, Căpitanul a plecat la București. Îndată a venit ca un trăsnet vestea că regele a abrogat Constituția, a format un nou guvern și a convocat un plebiscit pentru votarea unei Constituții noi, pe care nimeni nu are voie să o combată ! Am plecat în grabă la București, crezând că va trebui să plecăm în propagandă împotriva acestei mișelii. Am găsit sediul arhiplin. Căpitanul tocmai dăduse ordinul de autodizolvare. Era o atmosferă grea, apăsătoare. Căpitanul, când m-a văzut, m-a întrebat de ce am venit. I-am spus, iar el mi-a zis :"Du-te înapoi. Stai liniștit că îndată vin și eu." A venit, a stat câteva zile, apoi a plecat din nou. În zilele cât a stat, era bine dispus. Seara, lua un pahar de vin cu noi toți și

cântam împreună. Şi nu numai cântece legionare ci şi romanţe. Îi plăcea mai ales "Frumoasa mea cu ochii verzi".

În vinerea din prima săptămână a postului mare din 1938, a plecat într-o excursie prin Munţii Bucegi. Înainte de plecare, a luat o coală mare de hârtie, din cele ce serveau ca feţe de masă, şi a scris mare şi apăsat, bine dispus, aceste cuvinte: "David, împărat, cellalţi supuşi credincioşi!". Aşa era iubitul nostru Căpitan. Ştia să glumească şi în probleme serioase. De atunci nu l-am mai văzut, dar în sufletul meu e totdeauna prezent.

Când a mai venit la Predeal, dacă o mai fi venit, nu l-a mai găsit pe "împărat". Fusese izgonit! Peste nu mai ştiu câte zile a fost plebiscitul. Ca un cetăţean conştiincios m-am prezentat la vot. Eram într-un grup de muncitori ceferişti. Preşedintele secţiei de votare era un maior, comandantul vânătorilor de munte din localitate. Înainte de a vota, ne-a ţinut un mic şi lămuritor discurs: "Majestatea Sa regele nostru iubit, a întocmit un nou tetraevanghel pe care toţi avem datoria să-l aprobăm spunând <da>". Toţi au răspuns "da". Eu însă am răspuns "nu"! Bietul maior a rămas ca trăznit, fără de grai. Crezând că anume o face pe surdul, am spus cu un glas mai tare: "Domnule maior, eu am spus <Nu>!"

-Da, am auzit.

Mi s-a eliberat adeverinţa că am fost la vot şi am plecat. Eram împăcat în sufletul meu că măcar atâta făcusem împotriva ticăloşiei care se punea la cale. Spre seară, văd că apare un locotenent cu o hârtie în mână. Mi-o întinde, cerând să-i dau în schimb hârtia pe care mi-o dăduseră la secţia de votare. În aceea scria numai că am votat, dar nu că votasem contra, cum era adevărat şi cum scria în hârtia pe care mi-o aducea ofiţerul. Bietul ofiţer era tare speriat şi m-a rugat să-i spun Căpitanului să se păzească, pentru că a auzit că se pune la cale asasinarea lui.

Nu m-am mai întâlnit cu Căpitanul, căci a doua zi au venit jandarmii şi m-au arestat, apoi m-au dus la Ploieşti şi m-au predat la legiunea de jandarmi. Acolo am stat arestat o noapte. Dimineaţa, comandantul m-a chemat în biroul său şi mi-a spus că mă pune în libertate, dar că nu mai am voie să mă întorc la Predeal.

Începea o eră nouă de prigoană împotriva legionarilor. Începutul era domol, după cum se vede, dar continuarea ei a fost teribilă. Ţara a fost umplută de lagăre în care a fost exterminată floarea tineretului românesc din vremea aceea, în frunte cu Căpitanul care izbutise să o ridice pe cea mai înaltă treaptă a conştiinţei naţionale şi a spiritului de jertfă pentru apărarea neamului şi a credinţei.

Regele Carol II şi concubina sa, Elena Wolff Lupescu, autorii acestor cumplite crime, au fost simple unelte ale ocultei internaţionale; de aceea opera lor poartă pecetea cruzimii acestui diabolic sistem. am vrea să spunem ca blândul Iisus: " Iartă-i Doamne că nu ştiu ce fac", dar, deşi urmăm linia Bisericii creştine, n-am ajuns încă la înălţimea ei. ■